

ההגות תורה

גליון תרפ"ד פר' פורים - בי תשא תשפ"ה
מסבת חולין קלג - קלד:

יו"ל ע"י חברת הוגי תורה - ישבר באהליך דקהל חסידי מכונבוקא בעלזא
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

זה אפשר לומר כאן דכמו שהיה אז מהירות ובהלה כדי שיהיה לו מפלה, א"כ כמו כן מדה כנגד מדה, לעת הגאולה יהיה נסבב מן השמים שיהיה באופן של מהירות, זה י"ל פור הפך למשתה, היינו הפור שעשה המן נסבב מזה שיהיה משתה וממילא ויבהילו להביא את המן אל המשתה, ולא היה יכול לפייס, שהמהירות היה סיבה למפלת הרשע, כמו כן בעת הגאולה יהיה המהירות סיבה פדות כן תחיש, באופן של מהירות, להחר הטוב, היינו בנין ביהמ"ק, וכמו הפי' הפשוט שחר הטוב קאי על הביהמ"ק והר הבית, ואז יהיה צהלה חזרה להודות לאל טוב.

השי"ת יעזור שנזכה לילך מגאולה אחת לגאולה הגדולה הגאולה שלימה, הגאולה הראשונה היתה גאולת מצרים וא"י דגאולת מצרים כוללת כל הגאולות, שנזכה לילך לגאולה שלימה ולבנין ביהמ"ק, וכמו שאומרים הן גאלתי אתכם אחרית כראשית, וא"י מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע אחרית היינו חודש אדר שני, כראשית היינו חודש ניסן, דאי' (ראש השנה א) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, ואנו מבקשים שנזכה לגאולה עוד לפני חודש ניסן, הן גאלתי אתכם אחרית, להיגאל בחודש אדר שני מתוך רחמים וחסדים, כראשית. ושבני ישראל יהיו נשמרים ממה שצריכים לישמר ולהינצל ממה שצריכים לינצל, שאנו יושבים כאן באופן כזה בשלווה אבל יש מבני ישראל ל"ע שעומדים במקומות מסוכנים כאלו, יעזור השי"ת שלא יפקד מהם איש וכל מי שצריך להוושע יוושע, כמו אז שהיה להרשעים מפלה, כך גם היום שגם הגויים הישמעאלים רוצים להשמיד ולהרוג ולאבד, יעזור השי"ת שיהיה ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, שנזכה לישועה שלימה ולגאולה שלימה מתוך רחמים וחסדים נחת וכל טוב.

פורים תשפ"ד
המשך בעמוד יב'

סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט	מסכת חולין עמוד ליום	שו"ע הרב א"ח סימן קפא
יום	דף	סעיף
א	קלה.	ג
ב	קלה:	ד
ג	קלו.	ה
ד	קלו:	ו
ה	קלו.	ז
ע"ש / ושב"ק	חזרה	חזרה

פור הפך למשתה ויום טוב פדות כן תחיש להחר הטוב צהלה חזרה להודות לאל טוב.

והפי' בפשטות כמו שמביא כאן בסידור [תפילי סדורה של הרה"ג ר' מאיר וייס שליט"א] פדות כן תחיש להחר הטוב היינו בית המקדש, אבל כ"ק דודי (מרן מהר"א זי"ע) ז"ל פי' באופן אחר הכוונה, דאי' במדרש בשרי השרים ובפר' בשלח (שמו"ר כ"ג, ה) עה"כ (שה"ש ד ח) תשורי מראש אמנה, הר יש ששמו אמנה והוא בגבול בין ארץ ישראל לחו"ל וכשיתקבצו הגליות יאמרו שם בני ישראל שירה [וכ"ק זקני ז"ל אמר הענין מה שיאמרו אז שם שירה], וע"פ זה פי' כ"ק דודי ז"ל הכוונה כאן פדות כן תחיש להחר הטוב, היינו הר אמנה שכשיתקבצו הגליות ילכו בני ישראל לקבל העולים מהגלות יאמרו שם שירה, וזהו ההמשך צהלה חזרה להודות לאל טוב.

וחשבתי לומר בעוד אופן ולהבין מהו פדות כן תחיש, ובפשטות שיהיה במהרה, ואפשר לומר הכוונה דאי' מב"ק אה"ז ז"ל מרן מהר"ש עה"כ במגילה (אסתר ו, יג-יד) שהרשע המן היה לו מפלה שהיה צריך להנהיג את מרדכי ברחוב העיר ולקרוא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו ובא לביתו אבל וחפוי ראש, ויספר לזרש אשתו ולכל אוהביו אשר קררו ויאמרו לו חכמיו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו נפול תפול לפניו, ואמר כ"ק אה"ז ז"ל להבין מה דכתיב ויספר לזרש אשתו ולכל אוהביו ואח"כ נאמר ויאמרו לו חכמיו, והיה צריך לומר ויאמרו לו אוהביו, אלא שבאמת הרשע הזה כולם היו שונאים אותו כי היה איש רע, כדכ' (שם ו, יז) איש צר ואויב המן הרע הזה, אלא כיון שהיה מקורב אצל המלך התחנפו לו, והיה סבור שהם אוהביו, אבל באמת לא היה כך אלא חכמיו שנתנו לו עצה, ומה היה העצה, נפול תפול לפניו, שאם רוצה לינצל העצה היחידה הוא ע"י שיפול לפני מרדכי כיון שבני ישראל הם רחמים אפילו על גויים ואפילו על רשע כזה הם רחמים, ואם יפול לפני רגליו ירחם עליו, אלא שמן השמים נסבב שעודם מדברים עמו ויבהילו להביא את המן אל המשתה אשר עשתה אסתר, ובאמת הרי אינו דרך כבוד שיבהילו וימהרו את השר, והסדר שמכבדים שר ומחכים שיבוא במתנות ובכבוד, אבל מן השמים לא רצו שיהיה לו הזדמנות לבקש מחילה ממרדכי, לכן נסבב שיהיה באופן של בהלה ומהירות וע"ז היה לו מפלה.

וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה וגו' (לב, לא).

וידוע מה שדקדק כ"ק אה"ז מהר"י ז"ל להבין דהרי משה רבינו היה צריך להקטין את החטא של בני ישראל לפני השי"ת, וא"כ איך אמר חטא העם הזה חטאה גדולה, ואמר דחטא היינו שוגג, וזה מה שאמר משה רבינו להשי"ת חטא העם הזה חטאה גדולה, היינו שגגה גדולה, וזה היה באמת מליצה ישרה על בני.

ואפשר לומר עוד דראיתי (אהבת שלום) עה"כ (לא, יג) ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמור, 'דבר' הוא מלשון מנהיג דבר אחד לדור, 'אך' הוא לשון מיעוט, מרמז על ענוה ושפלות, 'את' הוא לשון ריבוי, מרמז על גבהות, ובא לרמז דלפעמים צריך להנהיג את בני ישראל ע"י ענוה ושפלות, ולפעמים צריך להיות ע"י ריבוי ויגבה לבו בדרכי ה'.

ובזה אפשר לומר מה שאמר משה רבינו, אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, 'חטא' הוא לשון חסרון, ומרמז על שפלות, 'גדולה' מרמז על גבהות, והיינו שמושה רבינו ע"ה טען בחזק ובכח, שאע"פ שבני ישראל חטאו צריך למחול להם.

והנה כשיש לאדם שמחה ב"ה אצל הבנים או הנכדים, אזי מצד א' האדם מתבונן האם הוא ראוי לחסדים האלו שעושה עמו השי"ת, אבל מצד שני צריך באמת שיהיה כך, שיהיה תמיד רק שמחת אצל בני ישראל.

יש כאן ב"ה כמה שמחות ואצלנו הוא ג"כ עת שמחה, יעזור השי"ת שיהיה שמחות בשלימות אצל בני ישראל שמחות ונחת, בפרט בזמן כזה שהוא עת מלחמה, יעזור השי"ת שיהיה נמשך שמירה לבני ישראל ולעורכי המלחמה לינצל ממה שצריך לינצל ולישמר מה שצריך לישמר, ושיימשך רפואות וישועות וכל מה שבני ישראל צריכים, ועל השבויים יעזור השי"ת שיצאו מאפילה לאורה ומשעבוד לחירות, ויקויים מה שבני ישראל יושבים ומצפים שנזכה לשמחת עולם על ראשנו מתוך חסדים ורחמים נחת וכל טוב לעכט לעכט.

ס"ג שב"ק פר' כי תשא תשפ"ד

פורים

בקרוב תחת פלפול יגיע לקח טוב פעולת צדיק פעלם לטוב פאר אומר אשר הוא טוב

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מרבוה"ק מבעלזא זי"ע

כי תשא

ב"ק מרן מהר"ד זי"ע

העשיר לא ירבה והרל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם, ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל ונתת אותו על עבודת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה' לכפר על נפשותיכם (ל, טו-טז). ולכאורה תמוה מאד, כיון דכבר אמר הכתוב לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם, למה הכפיל באמרו ולקחת את כסף הכפורים ונתת אותו על עבודת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון וחזר והכפיל לפני ה' לכפר על נפשותיכם, דלכאורה זה אך למותר. ותירץ מרן דמקודם אמר הכתוב שבהיות המשכן או המקדש על מכונן אז יתנו ישראל מחצית השקל לכפר על נפשותיכם, אמנם מה נעשה משעה שאין ביהמ"ק קיים שנתבטל ענין מחצית השקל, במה יתכפרו נפשות ישראל כיון שאי אפשר לקיים המצוה בפועל, לכן חזר הכתוב שאמר הקב"ה למשה רבינו שיקח את כסף הכפורים ויתנהו על עבודת אהל מועד בקדושה וכונה שיהא לכפרה על נפשות ישראל גם בזמן שלא תתקיים המצוה בפועל, ורק יהיה 'לזכרון' לבני ישראל, שמשה רבינו יפעל בעבודתו שגם אז תהיה עבודתו לכפר על נפשות ישראל. וזה שאמר הכתוב, ולקחת את כסף הכפורים ונתת אותו על עבודת אהל מועד, באופן זה שגם והיה לבני' רק לזכרון, גם אז תהיה עבודתו לפני ה' לכפר על נפשותיכם.

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

ועשית כיור נחושת וכנו נחושת לרחצה (ל, יח). ואמרתי כבר הטעם למה נכתב פרשת כיור בסוף בפרשת תשא את ראש וגו'. ונ"ל עוד דשייך כאן אצל פרשה כי תשא, דכאן היה המנין הראשון שמהם נעשו האדנים, והאדנים הם היסוד מכל, והכל עומד על היסוד, וכל איש ישראל צריך שיהא לו התחזקות בראשית היסוד, ואח"כ זוכה לילך ממדרגה למדרגה, ולכן כתיב בזה 'כי תשא' - לשון נשיאת ראש, שע"י היסוד זוכה ג"כ להראש.

ולכן כתיב אחר פרשת כי תשא את ראש פרשת הכיור שהוא ג"כ הראשית, כדאיתא במשנה (תמיד פ"א מ"ד) הזהר שלא תגע בכלי שרת עד שתקדש ירך ורגלך מן הכיור, הרי שהכיור הוא הראשית שיוכל לזכות ליגע בכלי שרת, והוא היסוד מכל. וביותר ידוע דלכך היה הכיור ממראות הצובאות לרמו שאי אפשר ליכנס לשום עבודת ה' אלא כשירחיק עצמו מתאוות עוה"ז. ואח"כ כתיב פרשת שמן המשחה שהוא ג"כ היסוד מכל, שע"י המשחה הוא זוכה ליכנס להיכל המלך, ולכן כתיב (פס' לא) זה יהיה לו משחת קודש, זה גימ' י"ב שכולו קיים לעתיד לבוא (רש"י שם), מחמת שהוא היסוד מכל.

ב"ק מרן מהר"ד זי"ע

קח לך סמים וכו' וחלבנה סמים ולבונה זכה בד בבד יהיה (ל, לד). פירש"י, כמשקל זה כך משקלו של זה וכו', ולשון בד נראה בעיני שהוא לשון יחיד אחד באחד יהיה זה כמו זה, עכ"ל. וי"ל על פי מה דאיתא בסה"ק נועם אלימלך (בפרשתן, ד"ה משוך) ולבונה זכה רמז לתשובה - ללבן עונותיהן של ישראל, עיי"ש. והכוונה, שגם 'חלבנה' דמרמז על המדרגה היותר פחותה, על ידי תשובה תוכל

פורים

לזכותו שיהיה כ'לבונה', והיינו דפירש"י, כמשקל זה כך משקל זה - בד לשון יחיד, על דרך שאמרו רז"ל (יומא פ"ו ע"ב) אפילו יחיד ששב מוחלין לכל העולם, דהבעל תשובה באמת צריך להשפיל עצמו עד שיבין שהוא יחיד בתשובה שלו, כלומר שאין בעל חטא בעולם שיצטרך לשוב כמוהו, ואם הוא שב בתשובה מעליא כזו, אזי יהיה כלבונה.

ב"ק מרן מהר"י זי"ע

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, ויאמר ה' אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי (לכ, לב-לג). ופירש כ"ק מרן מהר"י זצ"ל זי"ע ועכ"י, דהנה כשאמר הקב"ה למשה (פס' י) ועתה הגיחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול, הנה בודאי כן נגזר עליהם ח"ו בראש השנה, כי יודע (ראש השנה ט"ז ע"א) דכל הגזירות הם מראש השנה. והנה איתא בגמ' (ר"ה שם ע"ב) ג' ספרים נפתחין בראש השנה א' של רשעים גמורים וא' של צדיקים גמורין וא' של בינונים, צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה ח"ו. ולפי"ז כיון שאמר השי"ת 'ואכלם', בודאי נכתבו בספרן של רשעים, ומשה רבינו ע"ה בודאי נכתב בספרן של צדיקים. וזה שאמר מרשע"ה, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, דהיינו אם לא תמחול להם אז גם אותי תכתוב עמהם, כי אין אני רוצה להיות בספר מיוחד רק ביחד עם ישראל, וזהו מחני נא 'מספרך' - היינו מספרן של צדיקים. השיב לו הקב"ה, אם כך אתה מוסר נפשך עבור ישראל, על כן אעשה רצונך, דהיינו מי אשר חטא לי - כלומר בני, אמחנו מספרי - היינו מספרן של רשעים, ואכתבנו עמך בספרן של צדיקים.

ב"ק מרן מהר"א זי"ע

אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם וכו' (לג, יט). פירש"י, ללמדך סדר בקשת רחמים וכו' ועל ידי שזיכירו לפני רחום וחנון יהיו נענין כי רחמי לא כלים. רש"י פתח ב'רחום וחנון' וסיים רק ב'רחמים'. ואמר בשם אביו זצ"ל זי"ע, על פי מה שכתבו התוס' בר"ה (י"ז ע"ב) חילוק בין רחום לחנון, כי חנון הוא אם כבר באה הצרה ל"ע, ורחמים הוא על כל צרה שלא תבוא. וזה לשון התוס' ישנים שם, כי מדת רחמים היא שלא בעת צרה, כי בטרם תגיע הצרה הוא מרחם שלא תבוא, אבל חנון הוא שחונן בעת הדחק לגאול הצועק, כמ"ש (שעריה ל' יט) חנון יחנך לקול זעקך וכו', עכ"ל. על כן דייק רש"י כי 'רחמי' לא כלים, דמדה זו לרחם קודם הצרה שלא תבוא לא כלה, ועל זה צריך להתפלל, ועל כן סיים רש"י רק במדת רחום ולא במדת חנון, להורות שלא להמתין עד שבה הצרה, אלא להתפלל מקודם. ואמר בשם זוה"ק שהקב"ה מודיע לצדיקים י"ג שנה קודם הגזירה לבטלה.

והוסיף מרן הה"ק זי"ע לפרש מאמר הכתוב אני אעביר כל טובי, דהש"י מצרף הזכיות שעתידין לעשות, וזאת אין המלאכים יודעים רק הבורא ית"ש בעצמו, והיינו אני - דייקא אעביר כל טובי, 'כל' לרבות הזכיות שלעתיד, ועל ידי זה יכולין לפעול שלא תבוא הצרה.

שאינו יכול לראות עוד את הנשמה. וזהו מה שאנו מבקשים ותקננו בעצה טובה מלפניך, כי הרבה פעמים באה לאדם מחשבה שנראית בעיניו שהיא טובה, אבל באמת הוא מצד היצר, ולכן אנו מבקשים שה' יאיר עינינו ולא יאפשר ליצר להטות אותנו.

כ"ק מרן מהר"ש זי"ע

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. כתיב וקבל לשון יחיד הגם שקאי על רבים ואח"כ כתיב קיימו וקבלו היהודים, עליהם ועל זרעם, הגם שהוקרי הוא וקבלו לשון רבים עם כל זה הכתיב הוא גם כן וקבל לשון יחיד הגם שקאי על רבים.

וי"ל דהנה בספרים הקד' נאמרו סודות התורה על דברי הצומות ומצות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאבינונים, שתקנו הבי"ד של מרדכי הצדיק וקבלנו עלינו ועל זרעינו, הגם שאין אנחנו אומרים טעמים על מצות הבורא יתברך שמו ח"ו, אבל עם כל זה י"ל איזה רמז דהנה איתא בס' טור ברכות ענין חדש רמז לתענית אסתר, שהמפר' אמרו טעמים, מה הכוונה שאנחנו מתענים גם כעת תענית זה.

דהנה איתא בפרק"א דישאל התענו קודם מתן תורה תענית ג' ימים, שיהיה ביכולתם לקבל התורה הקדושה, ולכן י"ל שבימי מרדכי ואסתר שעיקר קבלת התורה הה אז, כמו דאיתא בגמרא, מכאן מודעה רבא הנמשך בעמוד ד'

עשולחן עלונים

פנינים יקרים על פרשת השבוע

כי תשא

אין ה' אחד שורה אלא על אחד, בחינת אחדות, כשיש בחינת אחדות בין ישראל, זהו שאמר הכתוב ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, אימתי דבר, כאשר ידבר איש אל רעהו, פירוש כאשר יש אחדות בין ישראל ומדבר איש אל רעהו באמת וחיבה בלב ובפה אחד אז הקב"ה משרה שכנינו עלינו וגם עם משה רבינו ע"ה דבר פנים אל פנים. אבל כשרגם החטא, כי הפסוק לא תוכל כו' נאמר אחר מעשה העגל, אז נאמר לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם, פירוש שאר אדם מבני ישראל לא יוכל לראות מחמת שאין אחדות ביניהם, על כן גם אתה לא תוכל לראות את פני, כי אם וראית את אחרי:

בת עין

וישלך מידו את הלוחות, לכאורה כוונת מרע"ה להיות הוא חייב מיתה לשמים בשברו מעשה אלקי' ומכתב אלקי' ושוב א"א לומר עוד ואעשה אותך לגוי גדול כי הוא יתחייב מיתה ושוב ע"כ יסלח לישראל מפני שבועת האבות אשר נשבעת להם בך וק"ל, והו' ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא פ"י הנחה מונחת בין תשא חטאתם ובין לא תשא חטאתם עכ"פ מחני נא על חטא שבידת הלוחות ושוב ממילא תשא חטאתם של ישראל על כרחך.

חתם סופר

אך את שבתותי כו'. דהנה המג"א בריש הל' שבת השיג על הע"ש והעלה דגרסינן דבעינן נמי לכם והכוונה דאפי' ר"א דס"ל או כולו לה' מודה בשבת דלכם נמי בעינן יע"ש. והנה ארז"ל ברפ"ק דפסחים ואימא מצפרא אך חלק ופירש"י ז"ל חלקוהו חציו לאיסור או אך חץ כו' ע"ש. ואף אנו נאמר כן במקרא שלפנינו דמלמדינו על שמיר' שבת איך יהי' דלכ"ע חלקוהו חציו לה' וחצי לכם וזהו אך חלק או חץ על דרך זה את שבתותי תשמורו לא כולו לה' ולא כולו לכם. ויאמר כי אות הוא כו'. ע"פ דברי הרב מוהר"ר נ"י בפ' לא תעשון כן לה' אלהיכם' דיש אדם שמחזיק בעובדא אחת בקבע כמו תענית בכל יום או טבילה בכל יום וכדומ' ובאם לא יעשה דבר זה לפעמים הוא בעיניו כמתעטעע כי כבר נשרש בלבו שעובדא זו מביאה לו היראה והקדוש' ובאמת לא כן הדרך האמיתי שהרי זה כעובד לעובדא זו. ובאמת שארז"ל היושב בתענית נקרא קדוש וכמו כן טבילה מביאה אהרה אך עכ"ז הכל מה' ופעמים נותן קדושה על ידי תענית ולפעמים דווקא אם אכל ושתה אז טוב לו כמו בעי"כ וזהו לא תעשון כן ר"ל דוקא כן, והבן היטב כי זה שורש גדול בעבודת ה': והו' מאמר הכ' אך כו' והיינו דבעינן דווקא לכם גם כן דאך חלק, וזה אות כי לא התענית הוא המקדש כי הרי בשבת שכל הקדושות נובעין ממנו בו צוה ה' דוקא לכם והו' אומר כי אות היא ביני וביניכם ר"ל לכם השבת יהי' לאות ביני וביניכם כי אני ה' מקדישכם ולא התענית דוקא והבן היטב כי דרך נפלא ומקדש הוא למשכילי נ"ל:

נועם מגדים

לא תבשל גדי בחלב אמו ויאמר ד' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. להבין הסמיכות למה אחר מצות לא תבשל גדי אמר לו מצות כתיבת התורה. גם להבין הלשון כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית וגו' כי ידוע מאמרם ז"ל כשעלה מרע"ה למרום לקבל התורה קטרגו המלאכי' על תניית התורה לישראל יצר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם הלא זה שאכלתם אצלו היינו שאכלו בשר בחלב אצל אברהם ועברו בזה על איסור תורה לכן לא יתן להם התור' כ"א לישראל ובוה יתפרש כאן כי תיכף אחר אמירות מצות איסור בשר בחלב אמר לו הקב"ה שיכתוב את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה היינו שצויתי לכם על בשר בחלב בתורה והמלאכים וקבלתם את התורה וזהו כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית והבן:

צמח דוד

פורים

צריך לאנוס עצמו להיות בחי' אין ואז יקויים לעשות כרצון איש ואיש

והשתיה היינו זאת הוא עיקר ויסוד של איש ישראל, שממנו הושגת העולם כדת שיהיה כל מגמתו וחפצו כדת של תורה, אין אנוס - שיהיה מאנס ומכריח את עצמו הגם שהוא עשיר יחסן למדן - להיות בחינת אין, כי כן יסוד המלך על כל רב ביתו צדיק הדור נקרא רב ביתו, היינו כי נוסד כן מהקב"ה על כל צדיק הדור שיהיה מאנס את עצמו להיות בחינת אין עניו ושפל בעיני עצמו, ואם יהיה בבחינה כזו אזי יבטיחנו הכתוב לעשות כרצון איש ואיש היינו כאשר יגזור אומר בבני חיי ומוזני כן יקום.

בארת המים

המשך בעמוד ד'

כי תשא את ראש בני ישראל. יש בזה רמז על פי ששמעתי מחכם אחד בדורינו הלא הוא הרב המגיד מפולנאה מו"ה יוסף נ"ו, כי המשל, כשאדם מייגע המוח שלו על ידי שלא ישן כל צרכו, אזי כל האברים כבידים עליו, ואינו יכול לנענע אותם בשום מלאכה או משא ומתן, וכשהמוח פנוי וחזק ורחב, אזי בא בהירות וזהירות לכל האיברים, וזה אין צריך ביאור, כי מיוחש הוא, לכל בעל חי מרגישו, וכמשל הזה, הוא גם כן בענין הצדיקים שהם ראשי הדור. והעם נקראים אברי הצדיק, וכשהראש פנוי היינו הצדיק כשיש לו הרחבה והוא פנוי מכל עסקים וטירדות, אז ממילא יכול להעלות כל האברים שלו, היינו המוני עם, ויבא בהירות וזהירות להם לעבודת הבורא יתברך ויתעלה. וזה יש לומר שמרמז הפסוק: כי תשא - היינו כשתרצה לנשא ולהעלות את ישראל, אזי תעלה המוח והראש שלהם, דהיינו הצדיקים והחכמים שהם ראשי הדור, שיהיה להם מנוחה והרחבה בדעת, אזי ממילא 'גופא בתר רישא גרידא' (עירובין מב), ויעלו כל בית ישראל עמו, ויבא בהם זריזות וחיים וחשק גדול לעבודת הבורא יתברך, וזהו את ראש בני ישראל, והבן.

דגל מחנה אפרים

ויאמר אהרן גו' ברע הוא. אומרו כי ברע הוא, ולא אמר כי רע הוא, כי חלילה לנו לדבר סרה או איזה לא טוב על עם קדוש ורע ישראל אשר נשמותיהם חוצבו מתחת כסא כבודו ית' וממקום גבוה קאתו. ובפרט אהרן הכה"ג איש החסד ונביא לה', ואף אם איזה אדם יחטא לפעמים אין להאשימו כ"כ. כי הביאו לזה מחמת שלא נודרך חומרו ונפשו ור"ג עדיין מחלקי הרע שהם בתוכו, ולא נבררו מהרע שהם משוקעים בו ר"ל, ולדעתי זהו כוונת אהרן שאמר כי ברע הוא, היינו שהם עדיין משוקעים ומעורבים בתוך הרע ולכן נכשלו בחטא זה, אבל מצד חלקם הטוב בעצם לא היו ראויים לזה ולא כיוצא בו ח"ו, ומי יתן שיזכנו הש"י להיות יוצאים מחלק הרע לגמרי, ונדבק בהטוב האמיתי ונצחי לעד ולע"ע, כיה"ר אמר.

אוהב ישראל

מחלליה מות ימות כי כל העושה בו מלאכה ונכרתה. והקשה הקוה"ט הרבי ר' ברוך זי"ע ממעוזו הלא קי"ל דפיקוח נפש דוחה שבת ומדוע ירגור על חילול שבת ואמר לתרג' זה ע"פ הידוע שאם אדם מחלל שבת אזי נכרתה הנפש משורשה וא"כ גברא קטילא הוא ומותרים להרגו וכשה"כ מחללי' מות יומת, וא"ת הלא פיק"נ דוחה שבת לזה אמר כי כל העושה בו מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמי' ר"ל משורשו א"כ הוא חשיב כגברא קטילא ולכן מות יומת כי אין כאן פקו"נ, והוא כפתור ופרח.

אילנא דחיי

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא וגו', ולכאורה היה לו לומר אם תשא חטאתם מוטב וגו', נמצא נחסר בתורה תיבת מוטב, אך הכלל הוא כך במדרגת הצדיקים שהם תולים הכל בחסרונם, שמה שמדומן אצל שום אחד מבני ישראל איזה עון בפועל, הם תולים זה בעצמם, שאפשר ח"ו היה להם איזה פנייה במחשבתם שמן מנוה, ולכן בא להזהמן מבני ישראל זה בפועל, וגם אפשר להיות בהיפך, שמחמת שעשו אנשים מבני ישראל איזה עון בפועל בא להצדיק איזה מחשבה בפנייה דקה מן הדקה, והחילוק ביניהם, שאם בא להצדיק איזה מחשבה מחמת עם בני ישראל, אזי הוא בנקל להתפטר בעדם וללמד סנגוריא, מה שאין כן ח"ו בהיפך, כי אין קטיגור נעשה סניגור, ונמצא כך אמר משה רבינו עליו השלום, ועתה אם תשא אז אדע שהוא חטאתם, ואין אני נוגע בדבר. בעל שם טוב

לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי (לג כו). וקשה הא כתיב (שמות לג א) ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו כו'. וג"ל כי

אף שלא קבלוהו עליהם ליו"טלגבי הוצאות הוי ביו"ט

מדרכי כתב לעשות יום טוב ועם הקדוש לא קבלו עליהם כמבואר בגמרא מגילה דף ה'; ליישב למה נכתב דבר בטל כיון דלא קבילו עליהו, ועוד דבר תימא הוא שיהיו צדיקים רוצים דבר בטל, והנראה לי כי כונת מדרכי ואסתר היו מאחר שהטילו עליהם פורים והוא חסרון כיס, לכן עשאוהו ליום טוב וכל מוזנותיו של אדם קצובין לו מראש השנה חוץ מתשרי' ר"ת מתלמוד תורה שבתות ראש חדש יום טוב (ע"י ביצה טז וביקור ל א) והבן. והנה אף דלא קבילו ישראל עליהו לאסור בעשיות מלאכה מכל מקום ותגזור אומר ויקם לך (איוב כב כח) כי נתקבל למעלה גזירתו שלא ינוכה ממה שנקצב ברה"ו ובוה מדויק הא דייק הש"ס לומר לא קבילו עליהו

ישמח משה עסיס רמני אסתר ט' כ"ב דף פ"ז ע"א

אם לומד ללא אונס אז מקויים בו לעשות כרצון איש ואיש

והשתיה כדת אין אונס כי כן יסד המלך לעשות כרצון איש ואיש. היינו התורה שנקראת אבן שתיה אם האדם לומד התורה ברצונו בלי אונס שהיא כדת וכדין כי כן צריך להיות אזי יסד המלך הקב"ה לעשות כרצון איש ואיש שהיה נעשית רצונו בכל מה שידרוש ויבקש.

בארית המים

א"ת ובית אביד מרמז על תורה ותפלה

פעם אחת בפורים אמר הרב הקדוש המגיד מטריסק זצוק"ל רבונו של עולם אם החרש תחרישי כעת הזאת ולא תגאלנו מגלות המר ריחו והצללה יעמוד היהודים ממקום אחר יבקשו היהודים פרנסתם ממקום אחר, אחד יכתוב פראשעניעס ואחד יהיה אינונינער, וא"ת התורה שהיא מא' עד ת' ובית אביד זו תפלה נראה משום דאבות תקנו חלילה וחלילה יאבדו ומי יודע אם לעת כזאת אשר בדעתך לגאול הגעת למלכות כי אין מלך בלא עם.

ספרן של צדיקים מערכת כ"ח אות ב' דף ג' ע"ב

תיקנו שלא יקראו בול ביום א' שלא העולם בשל מתורה

למה תקנו כפרים ועיירות קורין ב"ד וכרכים בט"ו דאמרינן במשנה אבות על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה וכו' ובפורים חייב לבסומי וליכא תורה, לכן תקנו כדי שיתקיים על הנשאר.

אמרי פינחס

לא נזכר שמו ית' במגילה כי לשיכור אסור להזכיר השם

בפורים אמר בשם הרב ז"ל טעם שאין כתוב שם ה' במגילה דקיי"ל קריאת המגילה כל היום ובפורים חייב אינש לבסומי עד דלא ידע ושמא יקרא אחד את המגילה לפנות ערב אחר שכבר נשתכר ושיכור אסור להזכיר את השם.

אמרי פינחס

לשקול מקור כל דבר, בין ארור המן מבחי' הסט"א

או מצד הקדושה

חייב אינש בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי אמר הוא ז"ל דיש דעת המתווך בין שני הקצוות שצריך תמיד לשקול בכל דבר בדעתו אם הוא מבחינת הסט"א הנקראה המן והוא ארור שלא לעשותו או מסטרא דקדושה הנקרא מרדכי והוא ברוך וכו' ובפורים צריך לבסומי עד שיסתלק הדעת המתווך הנל.

אמרי פינחס

נזכרים ונעשים ממילא בלי איתערותא דלתתא

כתיב והימים האלה נזכרים ונעשים ולא כתיב להזכיר ולעשות משמע שממילא בלא הכנה ואתערותא שלנו מתפשטת הקדושה בימים אלו ממקום עליון מאוד. זרע קודש

יום כפורים – דבפורים עיצומו של יום מכפר גם לאינש שבים

זקני הק' מרוזין זצ"ל היה אומר יום כפורים, נמצא כי פורים גדול מיום כפור, והטעם הוא כי יום כפור מכפר לשבים (זמא פה) ופורים מכפר בין לשבים בין שאינש שבים כי בפורים כל הפושט יד נותנין לו

דורש טוב לפורים מאמר ג' דף ע"ה

גם כשדתי המלך אינש עושים עיקר דתייהם להיות שונות מכל עם

ודתייהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינש עושים. פי' ודתייהם עיקר דתי שלהם להיות שונות מכל עם הגם כי ואת דתי המלך אינש עושים פי' דתי המלך מלכו של עולם אינש עושים חלילה עם כל זה ואת המה עושים להיות שונות מכל עם וזאת היא עיקר הדת. בשם הרה"ק מוה"ר ישעי' אשר מראפשיטן זצ"ל.

דבש השדה אות קס"ד דף ל"ג ע"ג

מכל עם יש להם חג מצרים יון משא"כ את דתי המלך

שמעתי בשם הרב הצדיק מוה"ר משה מסאמביר זצלה"ה על דרך הלצה ודתייהם שונות מכל עם היינו שכבר יש להם דתים שונים היינו חגים ומועדים מכל עם, כמו חג הפסח מפרעה מלך מצרים וחנוכה ממלך יון, ואת דתי המלך אינש עושים, היינו שממך מלך אחשוורוש עדיין אין להם שום חג, על כן גם אתה תעשה להם מזה איזה יום משתה ושמחה כמנהגם תמיד שהקב"ה מהפך להם תמיד מצרה לרוחה ומאבלם ליום טוב.

דבש השדה אות פ"ה דף י"ז ע"א

בקריאת המגילה נמשך בני חיי ומזוני

מצינו מאמר חז"ל ליהודים היתה אורה זו תורה ששון זו מילה ויקר זו תפילין. ויוכל להיות רמז תורה היינו פרנסה. כי אם אין קמח וכו' (אבות ג ז') וששון זו מילה. היינו בנים, ויקר זו תפילין היינו חיי. כי הזהיר בתפילין הוא מאריך ימים עי' מנחות מו, נמצא בקריאת מגלה גם כן נמשך על ישראל ענין שלש הנ"ל ובתוכם נכלל כל הצטרות.

לקוטי מהרי"ל פ' החודש ד"ה עי"ל דף כ"ח ע"ב

מוקפין מימות יהושע בט"ו בי יד על כס י"ה

מלחמת יהושע בעמלק

מגילה נקראת כו' כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון, למה דווקא מימות יהושע בן נון כי הוא הראשון אשר נלחם בעמלק כנאמר בפ' בשלח ויאמר ה' אל יהושע כו' וצא הלחם בעמלק כו' ושים באזני יהושע כו', וזהו כרכין קורין בט"ו כי יהושע נלחם בעמלק בכח משה שהוא בשם י"ה, וזהו ויבן כו' כי יד על כס י"ה, ט"ו שם י"ה.

תולדות יצחק בן יוי

כל אדם יכול לראות נפלאות בהמגילה

שמעתי מפי מורי הרה"ק מוה"ר שלום מבעל זי"ע בסעודת פורים על הפסוק הנ"ל והימים האלה וגו' אמר בזה הלשון כל אדם יכול לראות נפלאות בהמגילה ולזה רמז (תהלים קא ד) זכר עשה עם ב' כוללים בגימטריא אגרי"ת, כי המגילה נקראת אגרת וזהו זכר עשה לנפלאותיו.

אילה שלוחה

ע"י קריאת המגילה אפשר לתקן הדרכים המקולקלים

בחמשה עשר כו קורין את המגילה ומתקנין את הדרכים. רמז שהכח באדם מחמת קריאת המגילה לתקן את הדרכים המקולקלים.

חסד לאברהם שקלים

רבוה"ק מבעלזא - פורים
המשך מעמוד ב'

והכל לרמוז ההתאחדות אחד וכללות אחד בחבירו שרק באופן זה יש אופן לקבל התורה הקד', אבל באמת אחר כל אלה עכ"ז אין שום שכל אנושי וגוף אנושי יכול להשיג האין אפשר לקבל הארת האור הגדול מהתורה הקד' אפילו אחר כל ההכנות כי מה אנחנו.

אך הנה במדרש רבה על הפסוק עלית למרום וגו' לקחת מתנות באדם שקאי על התורה הקד' שנתנה לנו, במתנה שהוא ממדת החסד והצדקה כידוע, הגם שאנחנו אביונים ואין אנחנו רואים מצדנו לקבל האור הגדול הקב"ה נותן לנו במתנה, אשר ע"ש יש אופן לקבל התורה הקד', מחמת שהוא נתנו לו במתנה ממדת החסד והצדקה לזה תקנו הבית דין בימי מרדכי ואסתר בפורים מתנות לאביונים, לרמוז ע"ז לקבלת התורה שאנחנו מקבלים כמו שהקב"ה נתן לנו התורה הקד' במתנה מצד החסד והצדקה כן אנחנו נותנים מתנות לאביונים שיתעורר המדה הזו, אד"ק.

וממילא יובן מה שנאמר במגילה וקבל היהודים את אשר החלו לעשות לשון יחיד וכן מה שנאמר קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם, שהכתיבה הוא ג"כ וקבל, לשון יחיד מחמת שקאי על התורה הקדושה שהדר קבלוה בימי אחשוורוש, כמו שדרשו ז"ל על קיימו וקבלו, קיימו מה שקבלו כבר, ועיקר קבלת התורה וההכנה הוא רק בהתאחדות אחד בכללות ישראל, איש ברעו כאיש אחד ובכל אחד, שיהיה ויען כל העם קול אחד, כל אשר דבר ה' נעשה, לכן נאמר יחיד שכל ישראל קיימו וקבלו שהכתיב הוא וקבל, כאיש אחד ובכל אחד, כן יעזור השי"ת שזוכה לעבוד השי"ת בתורה ומצוות בגוף ונפש ומאוד מתוך אהבה ויראה ומתוך הרחבת הלב, אמן כן יהי רצון.

לאסוקי שענתתא

פניני הלכה ועיון על העמודים הנלמדים

הרב אשר ליברמאן שליט"א • ירושלים

האם יש תשלומין למצוות מתנות לאביונים אחר ימי הפורים

קלד : / לוי זרע בבישר ולא הוו עניים למשקל לקט, אתא לקמיה דרב ששת אמר ליה, "לעני ולגר תעזוב אותם - ולא לעורבים ולא לעטלפים"... שאני תרומה דטבלה ולא סגיא דלא מפרשי לה, והרי מתנות... שאני מתנות כהונה דנתינה כתיבא ביה, השתא דאתית להכי תרומה נמי נתינה כתיבא ביה.

דברי השו"ע באופן קיום מצות מתנות לאביונים בשאין עניים לפניו

שנינו בשו"ע סי' תרצד סעי' ד:

"במקום שאין עניים יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה".

והנה בפשטות נראה כוונת השו"ע שדבריו נסובין על מצות מתנות לאביונים, דבמקום שאין עניים ואין יכול לקיים מצות הנתינה בזמנה, יכול עתה לעכב המעות לעצמו, ואח"כ כשיזמן למקום אחר שיש בו עניים יתן אז את המתנות לאביונים.

ב' האוקימתות דהמשנ"ב דדברי המחבר, וביאור דבריו

והמשנה ברורה כתב ב' אופנים בביאור דברי השו"ע, א' דמיירי באדם שגבו ממנו מעות לצורך פורים ועתה אין לפני הגבאים עניים ואין מוצאים למי לחלקם, ומחזירין אותם לנותן, והוא מעכבם לעצמו וכשיזדמנו לפניו עניים יתנם להם.

ב' דמיירי באדם שרגיל לתת סך מסויים בכל שנה לקיום מצות מתנות לאביונים ועתה אין לפניו עניים ואין למי לתת אמרינן דמעכב את המעות לעצמו ויתנם כשיזדמנו לפניו עניים.

והא דהוצרך המשנה ברורה לב' אוקימתות אלו, ולא פירש כפשוטו באדם שלא הפריש כלום ואין רגיל לתת סך מסויים אמנם בודאי חייב הוא במצות מתנות לאביונים וכיון דא"ל לקיימו הריהו מעכב לעצמו ונותן להם כשיזדמנו לפניו, לכאורה נראה טעמו, דלשון השו"ע משמע דמדובר מסך מסויים של מעות פורים שנשאר אצל בעה"ב וע"ז אמר שיכול עתה להשתמש בהם וכשיזדמנו לפניו עניים יתנם להם, ואילו באדם שעדיין לא נתן כלום ואינו רגיל להפריש סך מסויים לא שייך לומר שמעכב לעצמו שהרי עדיין לא הפריש כלל, ולפיכך פירשו המשנ"ב בב' האופנים הנ"ל, א' דמיירי במעות שכבר נתן ליד הגבאי ולא היה לגבאי למי ליתנו, ב' דמיירי במעות שרגיל להפריש בכל שנה ונתחייב מצד נדר לתת לעניים סך זה, וע"ז אמרינן דאע"פ שמצד נדרו חייב הוא לתת סך זה לעניים מ"מ עתה יעכבם אצלו (ולא יפריש עדיין כלל) וכשיזדמנו לפניו עניים יתנם להם.

צ"ע באוקימתא א' דהמשנ"ב

והנה באוקימתא קמא דהמשנה ברורה יש לעיין האין יתכן דאחר שגבו הגבאים מעות לצדקה יחזירוהו לנותן מאחר שלא נמצאו לפניו עניים ומשתמש בהם הנותן עד שיזדמנו עניים

בהם ל' נתינה אינו נפטר מחובתו עד שיתנם לידו של כהן, ולכן גם כשאין כהן מצוי לפניו הריהו נוטלם לעצמו ושם את דמיהם ומקיים המצוה ע"י נתינת דמיהם לכהן שיזדמן אח"כ לפניו.

והגר"א ציין ע"ד השו"ע בלשון קצרה כדכרו בקודש, "ע"י בחולין קלד, ב", ובברכי יוסף ג"כ ציין לדברי הגמ' וביאר היטב דבריו דכפי שמצאנו במתנות כהונה דכיון שכתוב בהם לשון נתינה אמרינן דאפילו כשאין עניים לפניו לא נפטר מחובתו וחייב לתת להם כשיזדמנו לפניו, כמו"כ לגבי מצות מתנות לאביונים, דכתיב בהו ל' מתנה, (ומוסקי החיד"א עוד שלשון 'משלוח' נסוב גם על מתנות לאביונים ולשון זה משמעו שלוח דווקא שיעיף ליד העני).^א

ומסיק החיד"א דקמ"ל השו"ע בזה, דאין צריך לשלוח קודם ימי הפורים בכדי שיעיף ליד העני בעצם יום הפורים, אלא די להפרישו ביום הפורים ולשלוחו אח"כ.

האם ההפרשה ביום הפורים מעכבת

ולדברי הברכי יוסף נראה לכאורה דההפרשה בודאי מעכב שיהיה ביום הפורים, אלא דאחר ההפרשה מעכבם לעצמו, ולכשיזדמנו לפניו עניים יתן להם מעות אחרים תחת אותם שהפריש ביום הפורים, ולפ"ז היה מן הראוי להוסיף בדברי השו"ע, "במקום שאין עניים יפריש המתנות ו יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה".

ומסתמית דברי השו"ע שלא הזכיר כלל לשון הפרשה, וכן מדברי הגר"א בביאורו שסתם בצינו לדברי הגמ' בחולין, נראה דאפילו בלא הפרשה כלל אמרינן דמאחר שנתחייב לתת סך זה ביום הפורים ולא היו לפניו עניים לא נפטר מחיוב זה עד שיתנם לידי עניים כשיזדמנו לפניו, ועתה ביום הפורים מעכב לעצמו וא"צ להפריש כלל אלא יתנם כשיזדמנו עניים לפניו.

וכן הוא בדיון, דהרי בגמ' חולין גופא משמש למדו הברכ"י והגר"א מקור לדברי המרדכי והשו"ע לא מצאנו כלל חיוב הפרשה קודם שיזדמנו הכהנים לפניו, אלא די בהעלאה בדמים ומאחר שידוע לו הסך שנתחייב אוכל את המתנות אפילו קודם שיפריש מעות תחתיהם.

ואפשר דגם הברכ"י שכתב שיפרישם עתה הוא רק מצוה לכתחילה שע"ז יש זכרון לקיום מצות מתנות לאביונים ביום הפורים שהוא זמן המצוה.

לכאורה יוצא מדברי הברכ"י והגר"א דיש תשלומין למתנות לאביונים גם אחר פורים

ומעתה יוצא לנו דין מחודש מאד ע"פ דברי הברכ"י והגר"א, דמי שמחמת איזה סיבה נאנס מלקיים מצות מתנות לאביונים ביום הפורים, עדיין יש לו לתת מתנה לעניים אחר יום הפורים, דלא נפטר מחיוב זה שנתחייב בו עד שיתנם לעני ממש, ויל"ע אם בכה"ג מקיים ממש מצות מתנות לאביונים, או דילמא רק החוב הממוני של המצוה נשאר אח"כ, וגוף המצוה א"א לקיים רק בזמנה. וצ"ע בזה כי הוא דין מחודש ולא שמענו כזאת.

ואמנם כבר נתבאר דלפי דברי המשנה ברורה אין לנו כל מקור לדיון זה, ופשיטא מסברא דאם לא קיים מצות מתנות לאביונים בזמנו דאין עליו שום חיוב אחר הפורים להשלימו.

א. והנה בשו"ת שבת הלוי ח"א סי' רה בהגה"ל לסי' תרצד כתב לבאר כוונת הגר"א דכוון להשיג על דברי השו"ע דא"צ לתת כשיזדמנו עניים לפניו, כמבואר בגמ' דדווקא בתרומה איכא חובת הפרשה כשאין עניים כיון דטובל משא"כ במתנות עניים, ודברי השבה"ל צ"ע דהרי בגמ' דיון מסיק דלאו הכי תליא מילתא אלא בלשון נתינה ועיובה, דהרי מסקינן בגמ' דגם זרוע לחיים וקיבה שאינם טובלים ג"כ איכא חיוב להעלות בדמים ולתת לכהנים כשיזדמנו לפניו כיון דכתיב בהו לשון 'נתינה' ולא תליא מילתא אם איכא טבל או לא, ומצוה ליישב דברי חכמים.

פאזערות רבותינו

מרבוי"ק מבעלזא על הרף

אנסיה ליה עידניה (קל"ג ע"א) מעלת הלימוד קודם התפילה

מזמור כל הקליפות

עוד מובא בספר 'דובר שלום' (אות רכב) שכ"ק מרן מהר"ש זי"ע שח פעם, בהאי לישנא קדישא: שמעתי מהרה"ק ר"ר איציקל מלובלין נ"ע, שאמר, שאם האדם לומד דף גמרא לשם שמים קודם התפילה, מזמור את הקליפות ועושה לו דרך לעליית התפילה, והוא כי המאור שבתורה שבעל פה מעורר לבו לתשובה, וזה שנאמר (דברים לב, ב) "יערוף" מלשון וערפו שם את העגלה, 'כמטר לקחי' שהוא התורה שנקרא לקח טוב, ואז 'תזל כטל אמרתי' שתתקבל תפילתי לרצון.

מסוגל בנגד מחשבות זרות

והזמן גרמא בעמדינו כעת בימי הפורים הנעלים, להביא מה שפירש כ"ק מרן מהר"ש זי"ע בדברי הפסוק הכתוב במגילה 'ובבואה לפני המלך אמר עם הספק ישוב מחשבתו הרעה וגו'', כפי שמביא הגה"צ מטארניפאל זצ"ל, בהקדמת הספר 'חבצלת השרון' ח"א בזה הלשון: וכן אומרים בשם מרן הקדוש מהר"ש מבעלזא זצוק"ל זי"ע ועכ"ל, שפירש הקרא ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה, שכשצריך האדם לבוא לפני המלך מלכי המלכים הקב"ה להתפלל, אמר עם הספר - אם אמירתו הוא 'עם הספר', דהיינו שלמד קודם לכן תורה"ק, אז 'ישוב מחשבתו הרעה' מזדככת ומתטהרת נפשו ממחשבות זרות ורעות, ויוכל להתפלל תפלה זכה כראוי.

וע"ע בספר 'אור מלא' (קאסאן, פר' צו, ד"ה וידבר) שכותב: מה שאמר מהר"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה, דהיינו כשאדם רוצה לילך לעשות איזה מצוה וירא שלא יהיה ח"ו בעשיית המצוה ההיא שום נדנדוד עבירה או איזו מחשבה זרה, אז יש לזה עצה נכונה שילמד קודם עשיית המצוה איזו הלכה או דף גמרא, כדי שיוזכר מחשבתו מהרהורים, ועי"ז יזכה לעשות המצוה בלי שום טרדות ומניעות ע"כ.

ויציין שכדברים האלה ממש כתב גם בספח"ק 'תפארת שלמה' (רמזי פורים, ד"ה ובבואה) זול"ק: "ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה כו', הנראה לרמז בזה על פי מה שכתבו בספרים כי העצה הנכונה להניצל ממחשבות זרות בשעת התפילה, שייכן את עצמו קודם התפילה בלימוד התורה הקדושה, וזה הרמז בפסוק הנ"ל 'ובבואה לפני המלך' זה המלך מלכי המלכים הקב"ה, לעמוד בתפלה, 'אמר עם הספר' על ידי שלמד בספר, 'ישוב מחשבתו הרעה' יבטל כל המחשבות רעות בשעת התפילה, ויהיה תפלתו זכה צלולה וברורה.

עיקר ההכנה על ידי התורה

גם כ"ק מרן מהר"י זי"ע דבר בקדשו (סעודת ליל שב"ק, פר' מצורע, שנת תרמ"ו), שעיקר ההכנה

בסוגיין למדנו על אביי שלא לקח מתנות כהונה, רק בערב יום הכיפורים, כדי לאחזוקי נפשאי בכהני, כלומר שלא ישתכח הדבר שהוא כהן, ומקשי' בגמ' ולפרוס ידיה, כלומר, מדוע היה צריך לקחת מתנות כהונה בערב יום הכיפורים שלא ישתכח מעליו שם כהונה, הלא היה יכול לפרוס כפיו על הדוכן בכל השנה, ועל ידי זה ידעו שהוא כהן, ומשני, אנסיה ליה עידניה, ופירש"י, עתים שקבע לתלמידיו, היו טורדים אותו מלישא את כפיו, שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהציבור נאספים לבית הכנסת.

מכח דברי רש"י אלו נתעורר הגאון האדר"ת זצ"ל לסתור דברי רש"י בעצמו, שכתב במס' ברכות (ה' ע"ב) על מה דאי' שם על רבי בנימין, שהיה מצטער על תפילתו שתהא סמוך למיטתו, היינו שלא ילמוד קודם התפילה, כי אסור ללמוד קודם שהאדם מתפלל, והנה לכאורה מדברי רש"י בסוגיין מוכח להיפך, שהרי אם לא נשא אביי את כפיו כיון שלמד בעת שהציבור מתפללים, בהכרח אם כן שהוא התפלל קודם לכן, דאי לאו הכי הלא אסור ללמוד קודם התפילה, ולפי זה צריך לומר שגם התלמידים הקדימו את תפילתם קודם ללימודם וקודם לשעה שהתפללו בבית הכנסת, ואם כן היה יכול לישא את כפיו עם התלמידים שהיה לומד עמם, אלא על כרחך צריך לומר, שהתלמידים התפללו לאחר מכן, ולכן לא היה יכול לישא את כפיו קודם לכן, נמצא אם כן מוכח מיניה וביה, שמותר ללמוד קודם התפילה, ונמצאו דברי רש"י סותרים זה את זה, וכתב שצ"ל ע"פ דברי הרא"ש בברכות דתלמוד תורה דרבים שאני, ודפח"ח.

כ"ק מרן מהר"ש זי"ע התייחס פעם לדברי רש"י אלו בברכות, ואמר שמכל מקום אין דף גמרא בכלל זה, כן מובא בהגש"פ 'ויגד משה' (ד"ה פתחו לו) זול"ק: שמעתי בשם הגאון הקדוש שר שלום מבעלזא זי"ע, שאמר, שהגם שהוא חושש לשיטת רש"י שאפילו ללמוד אסור לפני התפילה, מכל מקום דף גמרא אין בכלל זה, שהוא שייך להכנת התפילה, שבלתי דף גמרא אי אפשר להתפלל כראוי, עכדה"ק. והנה לפי זה שוב לא קשה קושיית האדר"ת, דאולי היה אביי עוסק עם תלמידיו בדברי הגמרא, שזה אינו כלול בדברי רש"י הנ"ל.

טעם גן עדן

בעיקר מעלת וחשיבות לימוד דף גמרא קודם התפילה, מובא בספר 'הליכות קודש' (קאסאן, פרק א, הערה יג) מביא בשם הגה"צ רבי ישראל צבי ראטטענבערג זצ"ל, אבד"ק קאסאן, שאמר בשם כ"ק מרן מהר"ש זי"ע לאמר: "דף גמרא לפני התפילה בימי החול הוא גן עדן התחתון, ודף גמרא לפני התפילה בשבת הוא גן עדן העליון".

לתפלה היא לימוד התורה, כי על ידי עסק התורה קודם התפילה, יכול האדם להתפלל כראוי לפני השי"ת, כדכתיב (משלי כו, ט) מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה, ולכן התורה והתפלה הא בהא תליא.

אלעס איז אנדערש

ומתאמרא בזה משמ"י של כ"ק מרן מהר"י זי"ע שאמר: "אז מען לערנט פאר'ן דאווענען, איז דע ברוך זאגט זיך אנדערש, אין דער אתה זאגט זיך אנדערש, אין דער גאנצע טאג פירט זיך אנדערש".

וכן מובא בספר 'וירא ישראל' שכ"ק מרן מהר"י זי"ע היה מעורר ומוזהיר ללמוד קודם התפילה גמרא עם פירוש תוס', וכן טור בית יוסף, והיה אומר בלשון קדשו: מי שקם בבוקר ולומד גמ' תוס' קודם התפילה, איז אדון עולם אנדערש טייטש, און ברוך אתה איז אנדערש טייטש...".

ראשית עריסותיכם

ומספר הרה"צ רבי יצחק דוד רוקח זצ"ל, בספרו 'דביר קדשו' (פרקי זכרונות, אשכנזיה דרבי): בתקופה זו (האחרונה לחיי כ"ק מרן מהר"י זי"ע) היה כ"ק אבי ז"ל מעורר אותי כל יום לפנות בוקר, ושולח אותי אל כ"ק זקני ז"ל לדרוש בשלומי, ולשאל אותו ווי אזוי איז אריבער די נאכט? היה זה זמן מיוחד מאד, כי ה'הויף' לא היה מלא אז באנשים ובמשמשים. כאשר ירדתי למטה אל כ"ק זקני ז"ל, כבר היה דודי שלומ'קע ער, והיינו נמשכים בשיחה, פעם אחת הבחין כ"ק זקני ז"ל שאנו משוחחים, פנה אלי כ"ק זקני ז"ל כשבת שחוק נסוך על שפתי קדשו, ואמר לי: "יצחק דוד! די ערשטע זאך דארף מען לערנען, אינדערפרי דארף מען לערנען" (-יצחק דוד! ראשית הכל צריך ללמוד, בבוקר צריך ללמוד).

לכל זמן ועת

אמנם בענין זה יש להסמך מה שדיבר בקדשו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (בהיכל הישיבה גדולה, כ"ג שבט תש"ס לפ"ק), זול"ק: "מחובת כל אחד ואחד לדעת שלכל דבר יש הזמן שלו, כמו שמנה בקהלת שיש עת לכל דבר, וגבולות חלק הקב"ה בעולמו, וכל דבר יש את הגבול שלו, בבעלזא היה שארפע וגבולות, בזמן של לימוד לומדים, ובזמן של תפילה מתפללים, והעמידה לתפילה היה גם ווי א סאלדאט, וכאן אצל הבחורים רואים לפעמים שזה מאריך בלימוד לתוך זמן התפילה, וזה עוסק בשיחה חלילה, ויש לדעת שבזמן של לימוד לומדים, וכשדופקים שמגיע זמן התפילה צריך מיד להכין א"ע, ולהניח מיד התפילין, והאברכים את הטלית והתפילין, ולעמוד מוכן כמו סאלדאט בזמן בלי חכמות, ולא שיאמר אדם היות שיושב כבר אצל הספר, על כן ימשיך לימודו עוד קצת, שלכל דבר יש הזמן שלו", עכ"ל, ומי חכם וישמר אלה.

קלג. הצנועים מושבין את ידיהם.

מדוע אמר 'צנועין' ולא חסידים או בשרים?

הא דקרי להו בשם 'צנועין', ולא אמר חסידים או בשרים או הגונים, נראה לומר בסייעתא דשמיא, דרצונו לומר שהיו מושבין את ידיהם בצניעות, באופן שאינו ניכר לעיני הרואים שהם אין רצונם לאכול, דחיישי לכבוד הלחם הקדוש שלא לזלזל בכבודו.

בניהו (יזמא לט.)

קלג. דאמר רב יהודה אמר רב, כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם, שנאמר 'כָּל חֹשֶׁךְ טָמֵן לְצִפּוֹנָיו תֹּאכְלֵהוּ אִשׁ לֹא יָפֹחַ יָרֵעַ שְׂרִיד בְּאֶהָלוֹ', ואין 'שריד' אלא תלמיד חכם, שנאמר 'בְּשִׂרְיָדִים אֲשֶׁר ה' קָרָא'.

מפילים אותו לפי שעה שיראה ידוילים שגידל

אמר 'נופל' ולא אמר 'נידון', כי אין לו עונש בדין גיהנם, ורק מפילים אותו שם לפי שעה, שיראה בעיניו גדולים שלו שגידל אותם בתורה בעולם הזה, שעשה את התלמיד חכם להרע, ובנפילתו שם ודאי יהיה נכוח באש גיהנם לפי שעה, תחת אשר לימד תורה הנקראת אש ה' לתלמיד שאינו הגון.

חלק התיבה לשנים וקרי בה 'שר יד'

אין שריד אלא תלמיד חכם. נראה לומר בסייעתא דשמיא הטעם דקורא אותו בשם 'שריד', כי לא המדרש עיקר אלא המעשה, וידוע כי המעשה תתייחס לידים, וידוע שביד יש י"ז פרקים כמנין 'טוב', ובוז פרשתי הטעם דהתורה נקראת טוב, לרמוז לא המדרש עיקר אלא המעשה, שהתייחס ליד שיש בה 'טוב' פרקים.

ובתורה כתיב (משלי ח טו-טז) 'בִּי מְלָכִים יִמְלְכוּ וגו' בִּי שְׁרִיד יִשְׁרֹד, נמצא התלמיד חכם נקרא בשם 'שר' ונקרא בשם 'מלך', אך 'שר' בתורה ואין לו מעשים טובים שמתייחסים ליד אינו כלום, לכך נקרא 'שריד', חלק התיבה לשנים וקרי בה 'שר יד', רצה לומר שררתו בתורה יוצאה מן הכח לפועל על ידי קיום המעשה ביד.

בן יהודע

קלג. אמר רבי זירא אמר רב, כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקוליס.

מגביר כח הקליפה

נראה לומר בסייעתא דשמיא טעם לזה, ולמה זכר עבודה זרה זו טפ, והוא, דידוע שהתורה מכוננת בשם 'אבן', דכתיב (שמות לא יח) 'לוחות אבן' וכנזכר בגמרא דעירובין, וידוע דעבודה זרה של מרקוליס עבודתה היא לסקלה באבנים, וחייבים על זה מאחר דעבודתה בכך, וזה המלמד תורה שנקראת אבן לאדם רשע, חושב שעושה טוב בזה, לסקול הקליפה הדבוקה באדם רשע זה באבנים הם דברי תורה, אך באמת אינו, שאדרבה זה מגביר כח הקליפה, כמו ענין

זריקת אבן למרקוליס, שחושב שהוא מבזה אותה ואפילו הכי חייב מן הדין.

בן יהודע

אף על פי שהרב מתכוין להכניעו התלמיד מתגאה בלימודו

ובאמת לא כל אדם זוכה, רק לא עליך המלאכה לגמור כו', ואנו צריכים להפשיט עצמינו בכל האפשר במה דאפשר ובעת האפשר מכל עניני העולם הזה, ולהדבק בהשם יתברך על ידי התורה ומעשים טובים באמת.

והכל על ידי שפלות, ועל ידי התורה יוכל לבא לשפלות וענוה, כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ו מ"א) ומלבשתו ענוה, ואף על פי שאמרו ז"ל שאחד מדרכי התורה ענוה, נמצא ענוה קודמת, באמת יש ענוה בראש ויש ענוה בסוף, כי ענוה הראשונה רצה לומר הרחקת הגבהות וענפיהם המתילדים כמו כעס וכדומה, וענוה בסוף רצה לומר טביעת השפלות בלב מחמת יראת השם יתברך באמיתות.

ובאמת יש יראה בראש ויראה בסוף גם כן, ואי אפשר להאריך בכל זה כי המבין יבין הכל. אבל עיקר לימוד התורה לשמה צריך להיות להתדבק בהשם יתברך, ולהכניע ולהשפיל לפניו ולפני כל, ויותר שילמוד תורה יתדבק יותר בהשם יתברך ויתקרב אליו, ויהיה יותר שפל רוח, רצה לומר רוח לשון רצון, שרצונו יהיה שפל.

ועל ידי זה יובן מאמר רבותינו ז"ל כל הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקוליס, שנאמר 'כצורר אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד', ויפלא זה לכאורה, מה זה הדמיון, ומה דווקא דמיון זה ולא דמיון אחר.

אבל באמת נראה לומר שהאמת כוונת, שכוונת הגמרא הוא, כי ידוע הפוער עצמו לפעור חזק אבן למרקוליס, חייב אף על פי שכיון לבזותו, כיון שעבודתה בכך אף על פי שהוא מכווין לבזותה היא מקבלת מזה כבוד ומתגדלת כיון שזה עבודתה, וכדומה זה ממש אדם, אדם לומד תורה לתלמיד שאינו הגון, הכוונה להדביקו בהשם, ולהסיר מלבו גבהות לבו ולשרש אחריה מן הלב, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סע) ומלבשתו ענוה, נמצא מכוון להשפיל לב התלמיד בזה. ואם הוא תלמיד שאינו הגון, אזי ח"ו יותר מקבל גבהות הלב מן הלימוד, מפני שרוצה להיות למדן, ואין כוונתו כלל לשם שמים רק לשמו בלבד, שיהיה מופלג בתורה חריף ובק, נמצא אף על פי שרבו מכוין בדברי תורה שלומדו להשפיל לבבו, הוא מגביה את עצמו, בזה ממש דומה כזורק אבן למרקוליס כנ"ל והבן.

ישר דברי אמת (קונטרס ראשון אות ו)

קלג: סתם עובד כוכבים מפעא פעי.

מדריגת הגוי הוא חיצונה כך מדבר תמיד

תדע ותשכיל, כי באומות יש להם מדריגה גלויה וחיצונית, ולישראל מדריגה פנימית

עליונה, ודבר זה רמזו ז"ל בפרק הזרוע והלחיים שאמרו שם סתם גוי מרבה דברים כו', והטעם הוא שמדריגתו של גוי מדריגה חיצונה, ואינה פנימית נעלמת, לכך תמיד מדבר ואין לו רוח פנימי.

גור אריה (שמות ב יד) עיי"ש עוד

קלד. צדק משלך ותן לו.

מ'שלך' היינו חומש - פיוס בדיבור - סעודה

נראה לומר בסייעתא דשמיא הכוונה, אם נתן לו מחלק המעשר אין זה משלך, אלא תן חומש דהוי משלך. אי נמי, תפייסו בדיבור שהוא שלך, אך המעות אינם שלך אלא פקדון הם אצלך.

אי נמי, על דרך מה שאמר הכתוב (משלי כב ט) 'טוב עין יבורך כי נתן מלחמו לדל', רצה לומר מסעודה שלו, כעובדא דברתיה דרבי עקיבא בסוף הגמרא דשבת (קנו) בסוגיא דאין מזל לישראל, עיין שם.

בן יהודע

קלד: ההוא שקא דדינרי דאתא לבי מדרשא, קדים רבי אמי וזכה בהו, והיכי עביד הכי, והוא כתיב 'נתן' ולא שיטול מעצמו כו', אדם חשוב שאני.

הוראת מרן מהרי"ד זי"ע לגבאי צדקה

פעם כאשר חברת היושבים שקעה בחובות עצומים, החליטו ראשי החבורה לבקש מרבי ישעיה פרגר מראווע שיעבור בין חסידי בעלזא בעיירות השונות לקבץ כסף למען החבורה, נכנסו אל מרן מהרי"ד זי"ע וביקשו הסכמתו, הסכים להם מרן בתנאי שישלמו לרבי ישעיה דמי טרחתו, כי פרנסתו לא היתה אז מצויה, ולרבי ישעיה אמר עשה בקשתם, ובלבד שיתנו לך כתב מינוי שנתמנית על ידם לתפקיד זה.

רבי ישעיה יצא לדרכו, שהה זמן רב בנסיעותיו על פני ערים ועיירות, והצליח במשימה שנטל עליו, כשחזר נסע תיכף לבעלזא, כאשר נודע לאשתו שבעלה חזר מדרכו ולא בא לביתו, נסעה לבעלזא להשיח את מר לבה לפני מרן, כשבא רבי ישעיה אל מרן, שאל אותו מדוע לא נסע קודם לביתו, השיב ר' ישעיה כי היה בדעתו למסור קודם דין וחשבון לראשי החברה כדי לקבל את חלקו כדי שיהיה לו מה להביא לאשתו, אמר לו מרן לא כך היית צריך לנהוג, אלא הצטרכת לקחת לך כפי הבנתך, מבלי לשאול את פי ראשי החברה.

ראה מרן את רבי ישעיה נבון ותוהה על דבריו אלה, אמר יש לדברי אלה על מה שיסמוכו, הגמרא בחולין אומרת ששק של דינרי זהב בא לבית המדרש לבני הישיבה, קדם רבי אמי חכה בו, שואלת הגמרא איך עשה כך, והרי כתוב 'נתן' ולא שיטול מעצמו, ומתרת הגמרא אדם חשוב שאני, ורש"י מפרש כגון ממונה וראש ישיבה יכול לקדם ולזכות, כי חייבים לגדלו ולהעשירו משל עצמם, ולא כל שכן ממה שבא מן העולם, והגמרא מביאה ברייתא 'והכהן הגדול מאחיו' גדלוהו משל אחיו, הרי לך ראייה מפורשת שממונה וראש ישיבה יכולים לזכות בכסף ואינם חייבים לשאול פי אחרים, אז הבין רבי ישעיה למה יעץ לו מרן לבקש כתב מינוי.

גדלי חסיד בעלזא (רבי ישעיה ראווער)

בשפתי צדיקים

עובדין קדישין מהילולא דצדיקא
במשנת רבוה"ק מבעלזא

הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל
מרא דארעא דישראל / י"ט אדר תרצ"ב

נולד בעיירה ווערבוני שבמחוז נייטרא, ביום ו' כסלו שנת תר"ט, לאביו רבי אברהם שלמה זצ"ל, ולאמו הרבנית מרת זעלדא ע"ה, עוד בטל קטנותו היה אביו לוקחו אתו עמו כשהיה הולך ללמוד תורה, ומושיבו על ברכיו, למען יכנסו דברי תורה באזניו, בהיותו אך כבן ארבע שנים בלבד נסתלק עליו אביו לבית עולמו, לאחר שאמו נישאה בשנית ונודע לו כי הוא מתעתד לשלחו ללמוד באוניברסיטא חכמות חיצוניות, גמר בדעתו לברוח בהסכמת אמו, ושם פעמיו לעבור ווערבוני עיר מולדתו, לישיבתו של הגאון רבי חיים צבי מאנהיימער זצ"ל שקיבלו בזרועות פתוחות, למרות היותו קודם בר מצוה, משך ארבעה שנים עלה ונתעלה בין כותלי הישיבה, משם עבר לפרעשבורג, ללמוד אצל הגה"ק בעל 'כתב סופר' זצ"ל, בשנתו העשרים עמד למבחן הצבא, ולאחר מכן נשא את הרבנית מרת שרה ע"ה, בת הנגיד רבי שלמה זעלצער ז"ל מקויבערסדארף, קודם שנפרד מרבו לקראת שמחת נישואיו, נתן לו רבו הכת"ס כתב רבנות בכת"ק, בוא הוא מפליא בשבחו כאחד הגדולים אשר בארץ, ואף נתן לו דורון דרשה, לאחר שמחת נישואיו היה סמוך על שלחן חותנו בקויבערסדארף, ולמד תורה אצל הדאון רבי אברהם שאג זצ"ל, בשנת תרל"ג החליט רבו רבי אברהם לעלות לארץ ישראל, ורבי יוסף חיים שנקשר בנפש רבו החליט ללוותו בדרכו, וכך מצא את עצמו לאחר טלטולי דרכים קשים, בעיר הקודש ירושלים, משך ארבעה ימים ולילות נשאר ברחוב, עד שהמציאו לו בית דירה, אבל מיד עמדו גדולי ירושלים - ובראשם הגה"ק רבי שמואל סלאנט זצ"ל - על רום גדלותו וגאונותו העצומה, עד שברכות הימים עלה ונתעלה להיות רב ואב"ד לכל מקהלות האשכנזים, עמד בראש מערכות ישראל וניווט את כל בני היהדות החרדית, בכל השאלות הרות הגורל שעלו בימים ההם, בהשקפה ברורה ואיתנה בדרך ישראל סבא, היה גורד גדר ועמד בפרץ נגד תחלואי הזמן ותנועות הציונות. בחורף שנת תרצ"ב נחלש עד מאד, ובבוקר יום ראשון י"ט אדר שני הקדים להתפלל לפני המנין הרגיל בביתו, ונחלש לאט לאט, עד שבשעה עשר וחצי נשבה ארון הקודש, ונתעלה בסערה השמימה.

צדיק בעל מסירות נפש

עם עלות כ"ק מרן זי"ע לארץ הקודש בחודש שבט שנת תש"ד, כעבור חודש ימים ביום י"ט אדר תש"ה, הומינו את אחיו הגה"צ מבילגורייא זצ"ל לנאום בסעודת ההילולא של הגה"צ רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, שנערכה בהשתתפות כל גדולי ירושלים, וראשי העדה החרדית ורבניה, בתוך הדרשה סיפר על ביטוי נערץ בקדושה שהתבטא פעם אביו כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע על רבי יוסף חיים, באמרו שהוא צדיק בעל מסירות נפש.

במכת"ע של אנשי ירושלים תואר מעמד זה, וציטטו את דבריו, כך: "ראשון להנאומים נתכבד הגאון האדיר הראב"ד שליט"א, אחריו נתכבד כבוד הגאון בנש"ק הרב מרדכי רוקח שליט"א גאב"ד בילגורייא, דרשתו הפומבית הראשונה בעיה"ק ירושלים ת"ו עוררה התלהבות גדולה בין הנוכחים, באולם הושלך הס וכבודו שליט"א פתח את דבריו, כשכולם משתוקקים ובולעים כל תיבה ומילה, רבה של בילגורייא שליט"א הזכיר ברטט קדושת שמו של מרן יוסף חיים זוננפלד זי"ע, והזכיר כי אביו הקדוש זי"ע מבעלזא אמר פעם בחג הסוכות, על מרן הגרי"ח זי"ע שהוא צדיק בעל מסירות נפש במלוא מובן המילה, ולמרות ריחוק המקום, הכיר והוקיר את כבוד קדושתו וצדקתו של מרן הגרי"ח זי"ע א".

מרדכי שליט"א יופיע שמשו ימשיך אחריו, אז הוא הי' צריך להסתלק מזה העולם עוד בשנה העברה שנת תרפ"ו, כי אין מלכות נוגעת בחברתה, ורא"ל לזה כי הראשי והסופי תיבות של רבינו שלום ורבינו יהושע ורבינו ישכר דוב זי"ע והראשי תיבות של רבי מרדכי שליט"א עולים למספר תרפ"ו, אולם רצון קדשם של האבות הקדושים האלה הי', רק שהרבי אהרן שליט"א יהי' הממלא מקום אביו הקדוש זי"ע, כי המספרם דלעיל והמספר והראשי והסופי תיבות של רבי אהרן שליט"א עולים לתרפ"ו, בשביל זה האריך ימי אביו רבינו הקדוש זי"ע עוד זמן מועט, עד שנכנס לשנת תרפ"ו, והי' צריך להמתין עד יציאת נשמתו הטהורה עד כ"ב לחודש חשוון, אשר הוא חודש הראשון אחר כ"ב תשרי שבו היא שמחת תורה, לרמוז שרבינו הקדוש זי"ע הי' מסר נפשו כל ימיו על כ"ב אותיות התורה, וזה הי' אשר הופיע אצלו זקנו הקדוש מרן רבי שלום זצ"ל זי"ע סמוך קודם פטירתו, לברר לו כי יכין את עצמו על יום ש"ק אשר היא כ"ב לחודש, ומאז יתחיל להאיר על מקומו אור קדושתו של בנו הקדוש רבינו הצדיק רבי אהרן שליט"א, עד ביאת ג"צ בב"א, עכ"ל.

זמן שקיעת החמה

סיפר כ"ק מרן מהר"א זי"ע, בשם אביו כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, שפעם בא לפניו יהודי תלמיד חכם בשם רבי פייבל, שעסק בליבון וביורור שעות חמני היום, ורבי פייבל הלז סיפר, שהוא היה גם אצל הגה"צ יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, והוא ביקש לשכנע אותו שגם בירושלים יתנהג בזמן שקיעת החמה עפ"י שיטת רבינו תם, אבל כאשר סיים להרצות את דבריו, תפסו רבי יוסף חיים בידי, והולכו לעבר החלון, ואמר לו: "ר' פייבל, געט א קוק און זאגט איהר וואס איז יעצט, טאג אדער נאכט (אגורה באהלך, בשם המשב"ק הרה"ח ר' של"ו פויגל ז"ל).

דעת תורה והשקפה ברורה

באחת השנים נסע כ"ק מרן מהר"א זי"ע לנפוש בעיירת המרפא באד-האמבורג שבדייטשלאנד, מקום זה שלא היה משופע בחסידים ואנשי מעשה, משך אליו הרבה סופרים וכותבי עת, אשר ביקשו לנצל את ההזדמנות ולהיכנס לרבי חסיד, ולשמוע את השקפותיו והתייחסותו להדברים העומדים על הפרק, אחד מהסופרים העלה במאמר את רישומיו, ובתוך הדברים הוא מתאר את סדר התנהלות הענינים, ואודות השקפת דרכי ההנהגה הוא מביא איך שמרן הורה על הציות לדעתו של רבי יוסף חיים, וכך הוא כותב במאמרו:

"הרבי מברך אותנו בלחיצת יד של שלום עליכם, צורתו רזה וגדלה לגודל מלא רק כאשר העיניים מתחילות להאיר, הרבי לבוש קפטן משי מלא והכובע מפרווה מראים על אישיות גדולה, הרבי שמח שיש בפראנקפורט הרבה אקדמאים ששומרים שבת, מה שבפולין עדיין כמעט לא מוכה, על שאלות בפוליטיקה מקבלים רק תשובה מוכנה מראש, שושלת בעלזא אינה רוצה לדעת כלום על הצטרפות לארגון פולטי, אבל מעריכים את האגודה, במיוחד הכוונה לתנועת אגודת ישראל בגרמניה, מורה הרבי לשמור על דעתו של הרב זוננפלד מירושלים, גם השמות של המנהיגים המערביים ירושלים של האגודה מחזירים בזהירות ובכבוד".

אליבא דהלכתא

בירור הלכה בענייני דיומא

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לונדון

פורים משולש

זמן קריאת מגילה בפורים שחל בשבת

במתנ' דמגילה (פ"א, מ"ב) שנינו: חל [י"ד באדר] להיות ערב שבת, כפרים מקדימים ליום הכניסה, ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. זאת משום שבשבת לא קוראים את המגילה. עוד מובא במשנה שם הדין של יום י"ד שחל בשבת [וכתב בתוי"ט, שכיום שאין מקדשים על פי הראי', הדבר בלתי אפשרי].

ובגמ' (ד) אמר רבי יהושע בן לוי: פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענייניו של יום, מאי אריא פורים אפילו יום טוב נמי, מהו דתימא נגזר משום דרבה, קא משמע לך. בהמשך הסוגיא מבואר הטעם שאין קוראים מגילה בשבת: שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד, ויעבירנה ד' אמות ברשות הרבים. רב יוסף אמר מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה [לקבל מתנות לאביונים ואי אפשר בשבת].

דיני מצוות היום בפורים שחל בשבת

בגמ' דידן לא נתבאר מהו זמן קיומן של שאר מצוות היום כשפורים חל בשבת, אמנם בירושלמי (ה) תנן: וסעודת פורים מאחרין ולא מקדימין, והקשו: ויעשו אותה בשבת, ותיצרו: לעשות אותם ימי משתה ושמחה, את שמחתו תלויה בבית דין, יצא זה שמחתו תלויה בידי שמים [שבלאו הכי יום שמחה הוא].

דין זה הובא להלכה בכל בו (ס' מה) שכתב שאין לעשות סעודה בשבת, ויהיב טעם אחר: כי אינו יכול לקיים משלוח מנות בשבת [בגלל איסור הוצאה מרשות לרשות].

הר"ן (ג) הקשה אדברי הירושלמי, כיצד ניתן לעכב הסעודה לאחר השבת, והרי נאמר במגילה ולא יעבור והביא כי יש הסוברים שאכן צריך להקדים את הסעודה לערב שבת, אך מדברי הירושלמי לא מתבאר כן. ולכן תירץ, כי דין ולא יעבור נאמר רק על מקרא מגילה, ולא על קיום מצות השמחה בפורים.

בדברי המאירי (ד) מבואר כי גם בשבת עצמה נוהגים שמחת סעודה באותו היום.

המהרלב"ח (בשו"ת מהרלב"ח סי' ל"ב) דן בזה, ומסקנתו כי מקרא מגילה, בי"ד, מתנות לאביונים, גם כן בי"ד, שהרי עיני העניים נשואות למקרא מגילה, כמובא בגמרא, קריאת התורה, [פר'] ויבא עמלק] בשבת, כיוון שהיא בציבור לא גזר לאסור מחשש טלטול, על הניסים, יאמרו בשבת, סעודה, הביא את דברי הירושלמי שיש לדחות ליום ראשון, אך כתב שאין השכל מורה כן, וגם מדברי הרמב"ם לא משמע כן. ולכן הכריע, שככל הנראה הבבלי לא סבר כן, ויש לעשות הסעודה בשבת, וכן משלוח מנות, זמנו כמו הסעודה, שהרי המנות נועדו לסעודה.

הקרבן נתנאל (ברא"ש מגילה פ"א סי' ו' סק"ד) הביא את דברי המהרלב"ח ודחה ראיותיו, ומסקנתו כי יש לעשות את הסעודה ביום ראשון, אולם ראוי

לשלוח מנות בשבת. ובכנסת הגדולה (סי' תרצ"ה) הביא את דברי המהרלב"ח שקיום מצות משלוח מנות הוא בזמן סעודה, אך למעשה הכריע שיש לקיימה בערב שבת, שהוא זמן קיום מצות מתנות לאביונים. וכן דעת החזון איש (הל' מגילה סי' קנה) שיש לקיים את מצות משלוח מנות בערב שבת.

הלכה למעשה

בשו"ע (תרפ"ח סעי' ו') נפסק: יום ט"ו שחל להיות בשבת אין קורין המגילה בשבת, אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, וגוברים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום, וביום שבת מוציאים שני ספרים, ובשני קורין ויבוא עמלק. ואומרים על הנסים. ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת. המשנה ברורה הביא דברי המהרלב"ח שס"ל דזמן הסעודה בשבת ועשה כן מעשה בירושלים, אך הכריע כדעת האחרונים שקיימו את פסק המחבר.

ויש שכתבו שלכתחילה ראוי להקפיד שמעות המתנות לאביונים שנותנין לבני מוקפין בער"ש יהיו קיימים גם ביום ראשון, כדמבואר בפוסקים דעיקרה ניתקן לצורך סעודת פורים שהוא ביום א'.

חיוב עשרה בקריאת המגילה שלא בזמנה, שיטת הראשונים

בגמ' דמגילה (ה) נחלקו רב ורב אסי: לדעת רב מגילה בזמנה נקראת ביחיד, ושלא בזמנה בעשרה. ולדעת רב אסי גם בזמנה צריך עשרה. הבית יוסף (סי' תר"צ) דן בהרחבה בשיטות הראשונים, האם עשרה בקריאת המגילה הוא דין לכתחילה או מעכב גם בדיעבד.

בביאור שלא בזמנה, פירש"י: כגון כפרים המקדימים ליום הכניסה, אין קוראים אותה אלא בעשרה, דבעינן פרסום הנס. הר"ן (ג) הקשה על פירוש זה: דהא בימי רב ורב אסי כבר בטלה הקדמת יום הכניסה. ולכן פירש: שלא בזמנה, היינו כשחל יום י"ד לעיירות [פורים] בשבת או ט"ו לבני כרכים [מוקפים חל בשבת], שמקדימים וקוראים בערב שבת, וחשיב שלא בזמנה. אולם הרמב"ם (בפ"א מהל' מגילה הל' ז') כתב: וכל אלו שמקדימים הקריאה קודם י"ד הוי שלא בזמנה. ודייק באור שמח מדבריו, כי לדעת הרמב"ם כשמקפדים קוראים בי"ד [כאשר ט"ו חל בשבת], נחשבת הקריאה לקריאה בזמנה, וקוראים אפילו ביחיד.

להלכה

בשולחן ערוך (תר"צ סעי' י"ח) נפסק: מגילה בי"ד ובט"ו צריך לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותם ביחיד. וכתב הרמ"א: ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה. עו"כ הרמ"א: אם קראו אותם בציבור, ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפילו לכתחילה ביחיד, הואיל וקורין אותם באותה העיר בעשרה.

וכשהיחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה. וכתב המשנ"ב (ס"ק סו) שאם חל פורים [ט"ו באדר] בשבת והמוקפין קוראים בערב שבת [בי"ד אדר], זו קריאה שלא בזמנה, ואין לברך על קריאתה ביחיד.

החזון איש (סי' קנ"ה סק"ב) כתב כי בנדון קריאת לנשים בעשרה [למוקפין בחל טו בשבת] יש הרבה צדדים להקל [דהיינו בברכה לפני']. ראשית, דעות הפוסקים שקריאה שלא בזמנה שלא בציבור לא מעכב בדיעבד. שנית, דעת הרמב"ם שקריאה זו לא נחשבת כקריאה שלא בזמנה. שלישית, נשים יכולות להיות חלק מעשרה הנצרכים למקרא מגילה. רביעית, לפי מה שכתב הרמ"א, שאם יחיד לא שמע, אינו צריך עשרה, בגלל שכבר היה פרסום ניסא בקריאת המגילה בעשרה בציבור, נראה שגם בקריאה שלא בזמנה הדין כן.

וכן כתב הגרי"ח זוננפלד ז"ל בשו"ת שלמת חיים (ח"א סי' שע"ב) שנהגו להקל בקריאה בי"ד למוקפין, שאין זה נחשב כקריאה שלא בזמנה, ומברכין על קריאה זו, שלא כהכרעת המשנה ברורה, וכן הורו גדולי ירושלים.

ועי' בס' פורים המשולש, שהביא כי הגרי"ז מבריסק ז"ל החמיר לקרות מגילה בירושלים בי"ד [כשפורים דמוקפין חל בשבת] בעשרה, כדין קריאה שלא בזמנה שצריכה להיות בעשרה. וכמו כן דן האם כשקורא מתוך מגילתו ונמצא עם עשרה נחשב כיחיד אשר החזון איש הקל בזה ונקט שדינו כקורא בעשרה, אולם הגרי"ז סבר כי דין קריאה בעשרה היא רק כאשר אחד קורא לכולם, ולכן בשנה זו החמיר לשמוע רק מהש"ץ, והקפיד שהיחיד לא יקרא בעצמו בשעת קריאת המגילה בעשרה.

קטן שהגדיל בשבת

השאג"א בטורי אבן (ה) ביאר כי רבה ורב יוסף נחלקו מדוע מקדימים את קריאת מגילה בערב שבת (ד) אי מטעם גזירה שמא יעבירו, או מטעם שעני עניים נשואות למקרא מגילה. ומתבאר בזה מחלוקת בגדר הקריאה המוקדמת: לדעת רבה, חכמים עקרו את תקנת אנשי כנסת הגדולה ותיקנו תקנה חדשה להדים ולקרוא בי"ד. אך לדעת רב יוסף לא יתכן שמחת העניים יעקרו את תקנת אנשי כנסת הגדולה, ועל כרחך קריאה זו נכללה בתקנת אנשי כנסת גדולה, שאם פורים חל בשבת, גם המוקפין קוראים את המגילה בי"ד.

וכתב החשק שלמה דנפ"מ בקטן שהגדיל בשבת זו, אם זמן הקריאה בערב שבת, יצא בקריאה זו. אך אם זמנו בשבת אלא שחז"ל עקרו את הקריאה מחשש שמא יעבירו, עליו לקרוא בשבת, ואין חשש שמא יעבירו במצוה המוטלת על אדם אחד. ובקובץ אוצרות ירושלים (תשס"ג עמ' כ"ד) הביא דברי הגרי"ח זוננפלד שיקרא את המגילה בשבת, המשך בעמוד א' ט

אפרי קודש פורים

מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בפורים יש לאדם לדאוג שלא יהיו ההשפעות מבסית על ההתקרבות

אי' בספה"ק תפארת עוזיאל (מתלמידי הרבי ר' בער ממעורטש ז"ע) עה"כ (שמות כט, יג) ואת החלב המכסה את הקרב וגו' והקטרת המזבחה, חלב רמז להשפעת עוה"ז וקרב הוא הפנימיות עניני תורה ומצוות, ומוטל על האדם להשתדל שלא יהיו החלב השפעת עוה"ז מכסים את הקרב, שלא יהיו מפריעים להתורה ומצוות.

והנה בשבוע זו יהיה פורים ובודאי כ"א יערך בעזהש"ת את הימים האלה באופן הכי נעלה, אבל יש לזכור שבפורים הוא זמן שיש בו הרבה השפעת עוה"ז שעוסקים בסעודה ומשתה ושמה, ומאידך הוא זמן של קרב, של התקרבות האדם להש"ת וזמן קבלת התורה באהבה, ושלא יהיה עניני החלב מכסים ומשכחים את הקרב הפנימיות וההתקרבות להש"ת, חלילה, הש"ת יעזור שנזכה למחיית עמלק בפועל ממש ולהשפעת הניסים כמו שהיה בימים ההם, בזמן הזה.

קידור' פר' תצוה שבת זכור י"א אדר תשס"ו

עצת אוהביו של המן לעשות במדתו של מרדכי

כתיב ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו זרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו נפול תפול לפניו וגו' (י). [היום י"א באדר והרי איתא מגילה נקראת בי'א וכו', אם כן כבר אפשר לומר מהמגילה לקיים דברי המשנה.]

וידוע מה שדקדקו בזה דבתחילה כתיב ויספר וגו' ולכל אוהביו ואח"כ כתיב ויאמרו לו חכמיו, ואמר כ"ק אא"ז (מרן מהר"ש ז"ע) ז"ל דבאמת לא היו אוהביו וכמו"ד במגילה (י, ו) המן הרע הזה דבעיני כל היה רע אלא מפני ציווי אחשוורוש שיכרעו וישתחוו לו פחדו ממנו, ובא לספר לאוהביו שהיו נראים לו כאוהבים מה שקרה לו, ומיד כששמעו ממפתחו כבר לא פחדו ממנו ע"כ נקראו רק חכמיו שאמרו דבר חכמה, והוא, אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו, אז יש לך רק עצה אחת, והוא, נפול תפול לפניו היינו שתכניע עצמך לפני מרדכי ותלך לבקש ממנו על נפשך ואז בודאי ימחול לך, ויתכן שבאמת שקיבל עצתם רק עודם מדברים עמו וסריסי המלך וגו' הבהילו אותו לסעודת אסתר שמן השמים סיבבו שלא ילך לבקש מחילה ממרדכי, דלא ניתן לו זמן לעשות כעצת חכמיו, ע"כ.

וצריך להבין באמת מנין ידעו חכמיו ליתן לו עצה זו של נפול תפול לפניו, ואפ"ל דהנה בפרשתנו (תצוה) כתיב וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי לקח פרא' בן בקר ואילים שנים תמימים, וכשפרטן הכתוב כתיב, והקרב את הפר לפני אהל מועד "וסמך" אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר, ובפסוק (טו) אצל האיל הראשון כתיב ואת האיל האחד תקח "וסמכו" אהרן ובניו וכו', ולהלן בפסוק יט' לגבי האיל השני איל המילואים כ' ולקחת את

האיל השני "וסמך" אהרן ובניו וגו', ודקדק כ"ק אא"ז (מרן מהר"ש ז"ע) ז"ל שינוי הלשון מל' יחיד ללשון רבים, ואמר זקני ז"ל הענין בזה דהפר היה קרבן חטאת והיה צריך וידוי וכשאומרים וידוי אין רשאי לשמוע מה שאומר חבירו, ע"כ כתיב בל' יחיד וסמך אהרן ובניו, ואצל האיל הראשון שהוא עולה ולא התוודו אמר בל' רבים וסמכו כולם ביחד, אבל אצל האיל השני שהוא איל המילואים שבא על זה שעלו אז לגדולה ואז צריך להיות לאדם שפלות ברך, ע"כ כתיב שוב וסמך בל' יחיד שהיו בענווה ובשפלות רוח, ע"כ.

ובזה אפשר לומר ג"כ כאן דהנה קודם כתיב ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי וירכיבהו וכו' ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, והיינו שנתעלה מרדכי לגדולה מאין כמוהו, ועכ"ז כתיב מיד אח"כ וישב מרדכי אל שער המלך, ופי' רש"י וישב מרדכי, לשקו ולתעניתו. שלא נתגאה כלל רק היה נכנע בעיני עצמו והחזיק במדת ענווה ושפלות, וע"ז סמכו חכמיו של המן כשראו זאת אמרו להמן שיש לו עצה נפול תפול לפניו, שהוא מדתו של מרדכי מדת ההכנעה ולהשפיל עצמו לבקש על נפשו ואז בודאי ימחול לו מרדכי אלא מן השמים לא נתנוהו.

סעודה ב' שב"ק פר' תצוה "שבת זכור" תשס"ו

מרדכי הצדיק התפלל שלא יבנע המן לבקש רחמים ממנו

וישב מרדכי אל שער המלך והמן נדחף אל ביתו אבל וחפזי ראש (י, יג). ומפרש רש"י ז"ל וישב מרדכי, לשקו ולתעניתו להבין מה שכתב רש"י לשקו ולתעניתו, והלא לכאורה כאן התחיל הצלת ישראל, שהמן הי' צריך לקרות לפני מרדכי ככה יעשה וגו'.

והענין הוא שראיתי בספר זכרון אלעזר שמביא בשם כ"ק אא"ז (מרן מהר"ש ז"ע) ז"ל דכתיב ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו, ויאמרו לו חכמיו זרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו, ודקדק כ"ק אא"ז (מרן מהר"ש ז"ע) ז"ל דמתחילה כתיב ויספר המן וגו' ולכל אוהביו, ואח"כ כתיב ויאמרו לו חכמיו, והי' צריך לומר ויאמרו לו אוהביו, ופירוש כ"ק אא"ז ז"ל דהמן הי' אדם רשע והי' מתנהג ברשעות גם עם אנשי ביתו ומכיריו ועל כן היו מקנאין בו כשראו איך שעולה לגדולה, אבל כיון שעלה לגדולה הי' צריכין להחניף אותו להראות פנים כאילו הם אוהביו, והיינו דמתחילה כתיב לכל אוהביו שחשב את כולם לאוהביו, אבל אח"כ כתיב שסיפר להם את כל אשר קרהו, והיינו מה שצוה לו המלך לעשות למרדכי, ומשאו ראיה תחילת מפתחו, לא הי' צריכין להחניפו עוד, כתיב ויאמרו לו חכמיו, ולא כתיב עוד אוהביו, אבל באמת נתנו לו עצה טובה דכתיב אם מזרע היהודים מרדכי וכו' כי נפול תפול לפניו, והיינו דכיון דמרדכי הוא מזרע היהודים ויהודים המה רחמנים, ועל כן העצה הוא כשתכניע עצמך אליו ותפול לפניו ותבקש ממנו שימחול לך אז בודאי ימחול לך,

כי בודאי יש לו מידת רחמנות, והנה מן השמים סיבבו מפתח המן ועל כן כתיב עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהלו להביא את המן, שלא הי' סיפק בידו לילך ולבקש ממרדכי שימחול לו ע"כ.

שמעתי מדודי כ"ק האדמו"ר ממאכנובאק ז"ל מעשה שהי' אצל אביו ה"ה זקניי הרה"ק ר' יוסף מאיר זי"ע ששאלו פעם, אחד הרב"ס, מה עושה כשבאים אצלו אנשים שאינם מהוגלים ונותנים לו כסף, והשיב זקניי ז"ל שהוא מתפלל להש"ת שלא יבואו אליו האנשים שאינם מהוגלים, ויל"פ בד"ר בזה הפסוק וישב מרדכי, ומפרש רש"י ז"ל לשקו ולתעניתו שהי' מתיירא מרדכי שמא יבוא המן ויפול לפניו לבקש רחמים למחול לו וע"כ הי' מרדכי מתענה ומתפלל להש"ת שלא יזדמן ביד המן לעשות כן כדי שיהרג הוא וכל בניו ויהא נמחה זרעו של עמלק. פורים שנת תש"נ לפ"ק

תשועתם היית לנצח, מה שהיה אז נסים הוא לנצח

תשועתם היית לנצח ותקוהם בכל דור ודור. ויש להבין הלשון היית - לנצח, תשועתם היית, הוא לשון עבר, לנצח, הוא לשון עתיד, והוא לי לומר תשועתם היית ותהיה לנצח, ואמר כ"ק אא"ז (מרן מהר"ש ז"ע) ז"ל בהקדם ביאור הפסוק והימים האלה נזכרים ונעשים, דמה הכוונה ונעשים, אלא דכשהיו בני ישראל באר"י בזמן שבת המקדש היה קיים היה הכל בתכלית השלימות, רק אח"כ כשהיה ברוץ הש"ת שיהיו בגלות, ובגלות הרי קשה מאוד לבני ישראל, עשה הש"ת נסים גדולים בימי הפורים, ובזה הראה הקב"ה שאפי' בגלות יכול להיות התגלות והנהגת הנסים, והיה בזה לימוד והכנה לבני"ש כסדר יהיו מלומדים בנסים, גם בגלות, וזהו נזכרים ונעשים שהימים האלו ימי הפורים מזכירים לנו שגם היום נעשים נסים.

וזהו ג"כ תשועתם היית לנצח, תשועתם שהיית להם אז בפורים היתה לימוד והכנה לנצח, לתמיד גם להיום שאפי' בזמן הגלות נהיה מלומדים בנסים, ע"כ.

וי"ל עוד דידוע דברי המדרש (מד"ר פר' פנחס כא, כא) אמרה כנסת ישראל להקב"ה עליך להוסיף עלינו מועדות, ואמר הש"ת חייכם שאיני מחסר ממכם מועדים. והקשה כ"ק זקניי ז"ל על זה דמה שייך לבקש דבר כזה להוסיף על המועדים, ואפשר לומר הענין בזה דהנה ימי הפורים הם ימים גדולים ונשגבים מאוד, ולא כל אדם יכול לסבול אור גדול כזה, עד כדי כך שיש אנשים שבאים קרוב לידי שגעון, מחמת האור שבו שגדול כל כך, ובודאי אם היה עוד כמה ימי פורים כבר היו יכולים לילך להגאולה שלימה, אלא שהיות שצריך עת רצון לך, ולכן יש רק יום אחד פורים כאן, ועוד יום אחד בירושלים עיה"ק.

ואפשר בדרך רמז שזהו מה שמבקשת כנס"י מהקב"ה שיוסיף עלינו מועדים, כדי שנהיה יכולים לבוא לתכלית השלימות, שאם היה המשך לימי הפורים כבר היינו המשך בעמוד א'

מגיעים לתכלית השלימות, אבל השי"ת השיב חייכם שאיני מחסר ממכם מועדים, דלעת עתה צריכים להתלבש ולהתאזר בכח ולעשות תשובה ולקבל קבלות טובות, ומעשים טובים ללמוד ולהתפלל כראוי וכנכון, וכמו"כ בעניינים שבין אדם לחברו לאהוב אחד את השני, לחזק אחד את השני.

זהו תשועתם היית לנצח מה שהיית תשועתם אז בימים ההם, הנהגת הנסים, הרי זה לנצח בפועל ממש, שרואים גם היום נסים בפועל ממש, מי שיועד ורואה מה ששונאי ישראל - לא יהא להם קיום - מה שהם חושבים חלילה להם ולאבדם, והשי"ת מצילנו מידם בכל יום ויום ובכל רגע ורגע, יש עניינים שכ"א רואה בפועל ממש, איך שנופלים באמב"עס למאות, ובני ישראל אינם ניזוקים, הרי היינו צריכים לעשות כל יום יו"ט של פורים על נסים כאלו, וזהו מש"כ חייכם שאיני מחסר מכם מועדים שבכל יום ויום יש הנהגת הנסים, בכל יום הוא נסים דפורים רק שצריכים עינים לראות ולהבין, ובודאי כאשר יהיה הגאולה שלימה אז כבר יראו כולם כמ"ש **כי עין בעין יראו**, אבל עד הגאולה מוטל עלינו להתבונן בגודל הנהגת הנסים, התבוננות הוא מדריגה, אבל מי שרואה ויודע ומבין הריהו רואה הנהגת הנסים תמידית בפועל ממש, כמו שאנו אומרים ועל נס"ך שבכל יום עצמו, ומי שיועד ומתבונן עוד יותר יודע יותר ויותר.

הנה ימי הפורים מתחילים כאן היום בבני ברק, ואח"כ בירושלים וא"י במשנה הכל מעלין לירושלים, השי"ת יעזור שנפעל בימים אלו שכל בני"י יעשו התשובה הנכונה מה שצריכים

לעשות, ויקבלו על עצמם מה שצריכים לקבל, והשי"ת יעזור שזוכה להגאולה שלימה בקרוב עוד בשנה זו, ונזכה לעין בעין יראו בשוב ה' ציון, ולהמשך הכתוב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אומר לציון מלך אלקיך, ראשון לציון הנה הנם ולירושלים מבשר אתן, אמן סלה, בקרוב מתוך חסדים ורחמים ומתוך נחת וכל טוב, אכיה"ר.

פורים תשס"ט לפ"ק

ענין הסעודה בשושן פורים לעשות האדם חשבוני נפשו

איאת ברמ"א (או"ח תרצ"ה סעיף ב') הענין של סעודת פורים שנוטלין ידיים אחרי מנחה וממשיכין הסעודה בלילה, ואיתא במגן אברהם (שם) הטעם שאין נוטלין ידיים ביום, משום דטרודין במשלוח מנות, ולהבין דהנה הענין של משלוח מנות הוא שיהי' לו להסעודה, והיאך נבטל הסעודה משום משלוח מנות, וראיתי לכ"ק דודי (מגן מהר"א ז"ל) ז"ל שאמר בשם הלבוש עוד טעם, דכתיב ימי משתה ושמחה דמשמע שני ימים ועל כן כשנוטלין ידיים אחרי מנחה וממשיכין הסעודה בלילה הרי הוא הענין של שני ימים.

ועוד אמר כ"ק דודי (מגן מהר"א ז"ל) ז"ל בשם **כ"ק זקני** (מגן מהר"ד ז"ל) ז"ל דהנה כתיב במגילה קיימו וקבלו וגו' ודרשינן בגמ' קיימו מה שקבלו כבה, דהיינו קבלת התורה ובקבלת התורה כתיב ויזבחו שלמים, ושלמי ציבור נאכלים ליום ולילה שאחריו ועל כן ממשיכין הסעודה בלילה רמז לקבלת התורה.

וכ"ק דודי ז"ל אמר דהנה עיקר קריאת המגילה וענין הפורים הוא מחיית עמלק וכתוב דביקשה אסתר ינתן גם מחר ליהודים לעשות כדת היום, והיינו ענין מחיית עמלק דהרי כתיב ובבזה לא שלחו את ידם, ומה שביקשה עוד יום משום שלא הי' מספיק יום אחד כדי לקיים מצות מחיית עמלק בשלימות, וזהו הענין שממשיכין הסעודה בלילה דבליילה הוא כבר יום נוסף לרמז הענין של מחיית עמלק בשלימות, ע"כ.

והנה צריכין להבין דא"כ מה הוא הענין של סעודת היום [שושן פורים] והלא כבר נשלם הכל בהסעודה של אתמול שהמשיכו הסעודה בליל ט"ו וכדברי **כ"ק דודי ז"ל**, וי"ל הענין בד"ר דהנה כבר אמרתי ביום שבת קודש בשם **כ"ק אא"ז** (מגן מהר"ש ז"ל) ז"ל, דפירוש הפסוק **זכור את אשר עשה לך עמלק וגו'** היינו שעשה אותך בבחינת עמלק, אשר קרך בדרך, היינו בדרך ה', ע"כ.

והנה פורים הוא הזמן של מחיית עמלק וממילא צריך כל אחד ליקח את עצמו ולעשות חשבון נפש עם בחינת עמלק שלו למחות אותו, אך היות וביום הפורים טרודים במשלוח מנות, כמו שכתב המגן אברהם, ולאנשים פשוטים קשה אז להתבונן ולעשות חשבון עם עצמו, וע"כ הנהיגו רבותינו שביום שושן פורים שאז אין טרודין יותר בהענין של משלוח מנות להשלים בסעודתם שכל אחד יוכל ליקח עצמו לעשות חשבון נפשו למחות בחינת עמלק שבו מתוך ישוב הדעת.

שושן פורים שנת תש"נ לפ"ק

אליבא דהלכתא המשך מעמוד ט'

עוד נחלקו הפוסקים, האם צריך לברך ברכת המזון לפני הקידוש, או לא [שו"ע שם סע' ו'], ולהלכה נפסק שאינו מברך ברכת המזון.

וכתבו הפוסקים דבסוף הסעודה מברכים ברכת המזון עם על הניסים ורצה, ודין זה הוא בחול או בכל מקום של פרים, כיון שסוף סוף זהו ליל ט"ו [פורים דמוקפין] וכמבואר בדברי המאירי בכתובות דף ז'. אבל בירושלים, כשחל ט"ו באדר ביום ששי, אם פורס מפה ומקדש, כאשר מברך ברכת המזון בסוף הסעודה, אינו יכול להזכיר על הניסים כיון שט"ז אדר ודאי אינו פורים, ולומר רצה ועל הניסים הוי תרתי דסתרי, וכן נוהגים בירושלים.

ולמעשה הגם שיש שנהגו בפריסת מפה ומקדש בדחל י"ד בער"ש, וכן נהג ב' האמרי אמת מגור וכן צדיקי בית רוזין ושאר חסידים ואנשי מעשה, ויש שהתפללו קבלת שבת ומעריב באמצע הסעודה, אמנם אחרים חששו ע"ז וכן נהיג גבן, וכבר כתב הכף החיים (בסי' רע"א סק"ב) שע"פ האריז"ל אינו נכון לפרוס מפה ולקדש כ"א כשמתפלל קבלת שבת וכן ערבית קודם קידוש, אמנם אי מתפלל ערבית קודם קידוש אם האריכו בסעודת י"ד ופרסו מפה וקידשו בלי תפילת ערבית באמצע שאמרו גם רצה וגם על הניסים, ע"פ שיטת הרדב"ז שמוותר לפרוץ לומר על הניסים בט"ו.

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר

החמה כבכל שנה, בגלל האיסור לאכול סעודה בערב שבת בזמן זה משום כבוד שבת. וכתב המשנ"ב (שם ס"ק ז') כי לכתחילה תהיה הסעודה קודם חצות היום. וציין למה שכתב בהגהות יד אפרים על גליון השו"ע בשם המהר"ל שמותר להתחיל את הסעודה גם לאחר חצות, והיינו קודם שעה תשיעית, ואם התחיל את הסעודה בשעה זו נחשב שהתחיל בהיתר ויכול להמשיך גם לאחר מכן, וזאת למרות שבכל ער"ש יש איסור להתחיל בסעודה לאחר חצות.

המנהג בפורים שחל בער"ש, להתחיל את הסעודה מבעוד יום, הוזכר גם בחידושי המאירי (בכתובות ז'): שכתב: נוהגים בפורים שחל להיות ערב שבת שמתחילים בסעודה מבעוד יום עד שיקדש היום ופורסים מפה ומקדשים וגומרים את הסעודה ומוזכרים בה של פורים.

כאשר מתחילים סעודה בער"ש, והסעודה נמשכת בשבת, אסור לאכול עד שיקדש, כפי שנפסק בשו"ע (סי' רע"א סעי' ד'), ועל כן צריך לפרוס מפה, דהיינו בהתקדש השבת, יש לכסות את הפת עד לאחר הקידוש, כי היכי דתתראה דאתא הסעודה השתא ליקרא דשבתא, דהיינו, כדי שיהיה ניכר שהמשך הסעודה שהתחילה ביום חול, היא סעודת שבת. כמו כן, נחלקו הפוסקים [הובא בשו"ע שם] כיצד יש לנהוג בברכת היין והמוציא. להלכה נפסק, שמאחר ובתחילת הסעודה כבר בירך המוציא ועל היין, כאשר מקדש בכניסת השבת, אינו מברך על היין והמוציא בשנית [משנ"ב שם ס"ק ק"ח].

אך האדר"ת חלק עליו וסבר שאינו חייב מחמת שכבר קרא ב"ה, ואף גר שנתגייר אינו חייב, כי מאחר שחז"ל אסרו לקרוא בשבת, נפקעה המצוה בזמן זה. ועוד כתב נפ"מ נוספת במחלוקת זו בגדר הקריאה, האם מי שנאנס ולא קרא בערב שבת, רשאי או חייב לקרוא בשבת.

זמן סעודת פורים בערב שבת, פורס מפה ומקדש

בהל' שבת פסק השו"ע (סי' רמ"ט סעי' ב'): אסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה שאינה רגיל בה בימי החול, ואפילו היא סעודת אירוסין, מפני כבוד השבת שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול, וכל היום בכלל האיסור. ולאכול ולשתות בלי קביעות אפילו סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל מן הדין, אבל מצוה להימנע מלקבוע סעודה שנהג בה בחול מט' שעות ולמעלה. וכתב הרמ"א: וסעודה שזמנה ערב שבת, כגון ברית מילה או פדיון הבן, מותר, כן נראה ל', וכן המנהג פשוט. אולם המשנה ברורה (ס"ק י"ג) כתב: מכל מקום לכתחילה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד השבת, וכמו שמבואר בסימן תרצ"ה ס"ב לענין סעודת פורים.

ואמנם בהלכות מגילה, כתב הרמ"א (תרצ"ה סעי' ב') כי מידי שנה, מנהג העולם לעשות סעודת פורים לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה. ומתפללים מנחה תחילה בעוד היום גדול. אך כשחל פורים בערב שבת יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת. ומבואר, שבער"ש, יש לעשות את סעודת הפורים בשחרית, ולא סמוך לשקיעת

בקרוב, מכל דורו בן להתבונן דעת מאיזה חטא צג צר שונן דברת אב כוכר אונן דלתי צור כנסה דפק וחנן דגלים לשלש תען ולחנן המלך זעקם בן דעה חונן. כ"ק דודי (מנחם מ"א ז"ל) אמר הכוונה דגלים לשלש שמזכיר כאן ענין הדגלים, דאי' במדרש (במדבר ב' ב') עה"כ (שיר השירים ז, א) 'שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך', שאומות העולם ואומרים לבני ישראל להיות כאומות העולם ויעשו מהם דוכסין והגמונין ושלטונין, ובני ישראל עונים 'מה תחזי בשולמית כמחולת המחנים', מה גדולה אתם יכולים לתת לנו שמה אתם יכולים לתת לנו הדגלים דגלי המדבר, היינו קדושת הדגלים, ואמר כ"ק דודי ז"ל הענין שעונים דווקא מהדגלים, אלא שענין הדגלים נמשך ממקום גדול מאוד, דאי' (במדבר ב', ג) שבני ישראל ראו בקבלת התורה כתות של מלאכים באופן של דגלים ואז נתאוו לדגלים, כדכ' (תהלים כ, ה) ובשם אלוהינו נדגול, שביקשו לזכות לקדושת הדגלים, ואמר להם הקב"ה ימלא ה' כל משאלותיך, שיתן להם קדושת הדגלים, וזהו התשובה של בני ישראל לאומות העולם, איזה גדולה יכולים אתם לתת לנו, לעומת קדושת הדגלים שנמשך מקדושת המלאכים, והוסיף כ"ק דודי ז"ל להבין הענין שמצינו קדושת הדגלים דווקא במדבר ולא בארץ ישראל, ואמר דבא לרמז שקדושת התורה אין לה קביעת מקום אלא בכל מקום אפילו במדבר, כמו כן קדושת הדגלים. ועכ"פ זהו הטעם שנתאוו בני ישראל לקדושת הדגלים.

ראיתי מכ"ק אא"ז מנחם מ"א ז"ל על מה שאומרים גם חרבונוה זכור לטוב, דאי' במדרש (אסתר י' ט) שאליהו הנביא נתלבש בדמותו של חרבונוה, ואמר גם הנה העץ אשר הכין למרדכי וכו', ועי"ז היה המפלה של המן, וכיון שאלי' הנביא נתגלה בדמותו לכן וגם חרבונוה זכור לטוב, על דרך דאי' בחז"ל (ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג) שרבי יהודה הנשיא היה לו כאב שיניים, ואליהו הנביא נתגלה בדמותו של רבי חייא והכניס אצבעו לפיו של רבי הנשיא, ונתרפא, ומאז והלאה היה רבי מכבד את רבי חייא כיון שאליהו הנביא נתגלה בדמותו, ע"כ. וצריך לומר שמה שהיה אתמול, שייך רק אם אליהו הנביא נתגלה בדמותו של ר' יחזקאל טויסיג (שהבטיח לבחורים שיהיו חתנים עד פסח), ואינו יכול להיות אחרת, דמי יכול להתאזר בכח כזה ולומר דברים כאלו, וממילא מהיום והלאה צריך לכבד את ר' יחזקאל על כך שאליהו הנביא נתגלה בדמותו.

יעזור השי"ת מזאל האבען געפועלט אלעס גוט'ס וכל הענינים וכל הברכות שאיחלו בימי פורים יתקיימו ויהיה נמשך רחמים וחסדים על בני ישראל הן על אלו שנמצאים בעיירות והן על אלו שנמצאים על הגבול שהשי"ת ירחם עליהם שצריכים רפואות וישועות, ובזכות ימי פורים שמתעוררים נסים כאלה נזכה גם היום הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם בזמן הזה ומגאולה זו נלך לגאולה הגדולה, גאולת ישראל מתוך נחת וכל טוב.

שושן פורים תשפ"ד

חברת חוגי תורה - ישכר באהליך

דקה חסידי מכתובקא בעלזא

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בשיר שבח ודון לאל הטוב אשר בחר בנו מכל עם ודומט מכל לשון, ועתן לנו את חסדו הגנוה תורת אמת, בקול רינה ותורה והמן חונן, ובברכת שהיציט וקייטט והגיענו לזמן הזה, שמחים אנו להודיע בואת את כל אנשי שלומט וקנים עם נערים

כי בעצת קדשו ובברכתו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

נתחיל במייעתא דשמיא ללמוד מסכת תמורה

מסדר קדשים
במסגרת לימוד 'עמוד היומ' ש"ע"י חברת 'חוגי תורה' - ישכר באהליך

התחלת הלימוד
ח' ניסן הבא עלינו לטובה

פרטים על פעמדי הסיום יבואו
מקום ראוי
התחלת החבורה

נדבת

הרה"ח ר' שלמה הכהן (ב"ר דוד) שפיצער הי"ו
לונדון

לרגל הולדת הבת שתחי'

יזכה לגדלה לתורה ולחופה ולמעשים טובים וירוה ממנה ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה מתוך ברי"ג ונהורא מעליא

נדבת

הרה"ח ר' ארי' הלוי דים הי"ו
ירושלים

הרה"ח ר' אביגדור וואלדמאן הי"ו
בני ברק

לרגל שמחת נישואי צאצאיהם החתן המו"מ בתו"ש נפתלי יוסף דים נ"עב"ג בתו הכלה שתחי' יה"ד שיהא קשר של קיימא ובנין עדי עד וירוה מהם ומכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא החתונה תתקיים בעו"ה"י ביום ח' הבע"ט באולמי היכל מלכות בני ברק

נדבת

הרה"ח ר' יעקב יהודה הכהן בייגעל הי"ו
בני ברק

לרגל שמחת נישואי בנו החתן המו"מ בתו"ש מרדכי שמעון נ"עב"ג הכלה שתחי' יה"ד שיהא קשר של קיימא ובנין עדי עד וירוה ממנו ומכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא החתונה תתקיים בעו"ה"י ביום ח' הבע"ט באולמי הכרמים בית שמש

נדבת

הרה"ח ר' פנחס נפתלי הכהן בראנדער שליט"א
בית שמש

לרגל היכנס בנו הבה"ח שלוי הי"ו לעול התורה והמצוות

יה"ד שיעלה מעלה מעלה על במתי התורה הייאה והחסידות וירוה ממנו ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה

נדבת

הרה"ח ר' ראובן אלעזר פריעדמאן שליט"א
וויליאמסבורג

לרגל שמחת נישואי בנו

החתן המו"מ בתו"ש משה שמעון נ"עב"ג הכלה שתחי' יה"ד שיהא קשר של קיימא ובנין עדי עד וירוה ממנו ומכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא החתונה תתקיים בעו"ה"י ביום ד' הבע"ט באולם החדש בבאר פארק